

FULGA - IZOLARE ȘI PARTICIPARE COMUNITARĂ

Ionica Berevoescu

Există ceva pentru care ați spune că Fulga este renumită, prin care este cunoscută în alte părți?

“Nu. Ce să existe? E o comună medie.”

Este vizitată și de alți oameni decât cei care au pământ și rude aici? Tinerii din sat își aduc prietenii din alte localități?

“Nu prea vin pe aici oameni. Ce să facă aici? Poate să-i punem la sapă.”

(Primarul comunei Fulga)

Întâlnirea cu Fulga a avut loc în cadrul unei cercetări comunitare comparative pe tema capitalului social și antreprenoriatului în mediul rural românesc, desfășurată în județe din nordul Munteniei¹. Metodologia cercetării a inclus o componentă calitativă și una cantitativă. Au fost aplicate 75 de chestionare pe două eșantioane selectate probabilist - 40 în satul centru de comună și 35 într-un sat periferic² și un număr de 15 chestionare au fost completate cu răspunsurile antreprenorilor din localitate. Au fost realizate interviuri cu reprezentanți ai instituțiilor locale și antreprenori și a fost organizată o discuție de grup cu locuitori săraci ai satului centru de comună. Construirea unei imagini a comunei Fulga nu a urmat ideea monografiei exhaustive ci a focalizării pe cele câteva teme prioritare ale studiului comparativ inițial. Astfel, am urmărit relațiile de schimb și asociere și antreprenoriatul ca răspunsuri și strategii în raport cu resursele și problemele comunitare existente, în contextul istoriei sociale a locali-

tății. Pentru a păstra imaginea vie a satelor și a locuitorilor, am ales, de cele mai multe ori, prezentarea directă a dialogului dintre cercetători și oamenii satului sau relatarea mai pe larg a poveștilor vieții lor.

Comuna Fulga este situată în zona de câmpie din sud-estul județului Prahova, pe drumul județean DJ101E Bărăitaru – Mizil, la 12 km de orașul Mizil. Cele două sate ale comunei – Fulga de Jos (centru de comună) și Fulga de Sus – sunt despărțite de Lacul Fulga, comunicând prin podul care trece peste apele lacului. Aflată mai aproape de periferia decât de centrul județului Prahova (45 km față de municipiul Ploiești), situată în vecinătatea unui oraș mic, Fulga pare a fi o comună relativ izolată, înconjurată doar de terenurile agricole proprii și ale satelor vecine. De o parte și de alta a drumului principal asfaltat, curțile curate creează imaginea unei comune cu oameni gospodari, iar profilul asemănător al caselor și gardurile aliniate dau impresia de echilibru. Acestea au fost primele gânduri la

¹ „Social Capital and Entrepreneurship in Romanian Rural Communities“, coordonator Dumitru Sandu, World Bank și CNCSSU, București, 1999. Cercetarea a inclus o analiză la nivel național și patru studii comunitare, realizate în aceeași regiune culturală, Muntenia de Nord (comunele Albota – județul Argeș, Comișani și Cândești – județul Dâmbovița și Fulga – județul Prahova). Cele patru comune au fost selectate după criteriile nivel de dezvoltare al localității și distanță față de cel mai apropiat oraș cu peste 300.000 locuitori. O primă formă a materialului de față a fost elaborată în cadrul acestui proiect. La realizarea celor patru studii comunitare au participat: Ionica Berevoescu, Andra Lăzăroiu, Sebastian Lăzăroiu, Lucian Pop, Cosima Rughiniș, Manuela Sofia Stănculescu.

² Satul periferic a fost definit operațional ca satul aflat la distanța cea mai mare față de centrul comunei și cu o populație de peste 150 locuitori.

intrarea în Fulga. În căutarea primarului comunei am mers pe prima uliță neasfaltată a comunei, descoperind, cu această ocazie, clădirea în paragină a grădiniței de copii. Camera de oaspeți a Primăriei în care a fost cazată echipa de cercetare³ inspira aceeași grijă pentru ordine ca întreg satul („făcută pe vremea comunismului, că acuma...“). A fost adusă o găleată cu apă - „pentru băut și spălat, că noi nu avem apă la robinet“ și a fost făcut focul, cu lemne (mirosul de tizici l-am descoperit mult mai târziu). Puțin câte puțin, impresia de comună de gospodari a început să facă loc celei de comună în care ar mai fi multe de făcut. La întâlnirea cu un nou sat, imaginile altor „sate reper“ apar în mintea cercetătorului. În cazul meu, semnificative sunt Crăsani – primul teren în mediul rural, Moșna – prima participare la scrierea unui raport de tip monografic – și Albota – un fel de comună pereche cu Fulga în studiul „Social Capital and Entrepreneurship in Romanian Rural Communities“⁴. Fiecare dintre aceste trei sate (comune) sunt sau pot fi cunoscute prin studiile deja publicate⁵. Satul Crăsani este un sat din câmpia Ialomiței, izolat și îmbătrânit. Moșna (județul Sibiu) și Albota (județul Argeș), dimpotrivă, sunt sate situate în apropierea orașelor (Mediaș și Pitești), pe drumuri naționale, cu o populație relativ tânără; Crăsani – o localitate săracă, Moșna și Albota – localități cu un nivel de dezvoltare

peste media localităților din mediul rural. Deși situată în aceeași regiune culturală și istorică cu Albota (Muntenia de Nord), oamenii și problemele din Fulga mi-au amintit de Crăsani. Impresia de sărăcie în Fulga nu a fost de la început atât de puternică. Discuțiile cu oamenii, vorbele lor obținute cu greu, relatările despre probleme pentru care nu există soluții, au început să cântărească din ce în ce mai mult. Dacă în Moșna sau în Albota poți vedea cum se schimbă satul, cum oamenii reușesc să găsească, din mers, soluții la schimbările tranziției, în Fulga perioada de înflorire comunitară pare să fi trecut deja, pari a asista doar la rămășițele unei epoci trecute. În evoluția socio-culturală a acestei comune, situarea în zona de câmpie și izolarea - cu ceea ce presupun acestea (modul de folosire a pământului, tipul de proprietate a pământului de-a lungul timpului, inexistența unei alternative economice consistente la activitățile de tip agricol) - par a avea o mai mare relevanță decât apartenența la o anumită arie culturală sau la un județ relativ dezvoltat⁶.

Istoria veche și recentă a comunei

Mai mult decât în alte sate românești, istoria socială a comunei Fulga s-a țesut și se țese încă în jurul agriculturii, al cultivării pământului. Fulga este atestată documentar⁷ încă din secolul al XVI-lea, fiind situată pe

³ Participanți la teren în comuna Fulga: Ionica Berevoescu, Ana Bleahu, Paul Popescu, Manuela Sofia Stănculescu.

⁴ Pentru fiecare dintre cele patru studii comunitare incluse în cercetare a existat câte un responsabil de studiu, care a și elaborat raportul de cercetare. La sugestia colegei Manuela Stănculescu, responsabilă de studiul comunei Albota, am hotărât să mergem împreună atât în Albota cât și în Fulga, pentru a avea o imagine comparativă a celor doua sate incluse în studiu. Studiile comunitare pentru localitățile Comișani și Căndești au fost realizate de către Sebastian Lăzăroiu și Andra Lăzăroiu, respectiv Lucian Pop și Cosima Rughiniș.

⁵ Mai multe despre aceste sate pot fi aflate din articolele „Două sate în tranziție“ (în **Revista de Cercetări Sociale**, 3/1997, autor: Vintilă Mihăilescu), „Un sat care se reinventează“ (în **Sociologie Românească**, 1/1999, autori: Manuela Sofia Stănculescu, Ionica Berevoescu), „Albota, o comună orientată spre comerț“ (în **Revista Calitatea Vieții**, 1-2/1999, autor: Manuela Sofia Stănculescu).

⁶ Aceasta cu atât mai mult cu cât Fulga se află într-o poziție periferică față de centrul administrativ al județului de apartenență. Una dintre concluziile studiului „Harta sărăciei și studii de caz“ (coordonator Sebastian Lăzăroiu) din cadrul volumului **Coordonate ale sărăciei. Dimensiuni și factori**, UNDP, 1999, (volum editat de către Manuela Sofia Stănculescu) este tocmai faptul că localitățile rurale cele mai sărace ale regiunii Muntenia sunt localizate la granițele dintre județe.

⁷ Referințele la istoria localității sunt preluate din **Monografia istorică a comunei Fulga**, autor Condrea Stanciu, lucrare pentru gradul I (profesor), 1985

teritoriul de astăzi al satului Fulga de Sus. Face parte dintre satele românești în care țărani și-au pierdut repede libertatea, transformându-se din țărani moșneni (cu pământ în proprietate devălmașă) în rumâni (țărani fără pământ, care lucrau pe pământul boierilor proprietari). Satul Fulga de Jos se formează la sfârșitul secolului al XVII-lea - începutul secolului al XVIII-lea, prin așezarea pe teritoriul comunei a unor locuitori din sate ale județelor vecine cu județul Prahova. Noii veniți s-au bucurat o perioadă mică de timp de libertatea lor, transformându-se treptat în rumâni. Din 1746, toți țărani din Fulga devin „clăcași“ (aveau obligația de a presta 12 zile pe an munci agricole pentru stăpânul moșiei). La prima împroprietărire (1864) au primit teren agricol toate cele 418 familii de clăcași. Dar creșterea numărului de familii beneficiare ale aceleiași suprafețe de pământ a determinat sărăcirea treptată a țăranilor clăcași. Pentru a primi pământ de la arendaș, spun bătrânii, oamenii erau nevoiți să se asocieze câte doi, trei, astfel încât condiția de a avea cel puțin 4 vite de muncă (un fel de garanție a finalizării muncii) să fie îndeplinită. În urma reformei agrare din 1921, se realizează o nouă împroprietărire, dar până la izbucnirea celui de-al doilea război mondial, o parte dintre locuitorii satului își pierd complet loturile de pământ. În 1945 este înființată organizația P.C.R. Fulga, în 1954 apar primele întovărășiri agricole, iar în 1956 se formează cele două Gospodării Agricole Colective, în Fulga de Jos și în Fulga de Sus. Primii înscriși sunt țărani săraci și cei mijlocași, dar până în 1962 întreaga comună este cooperativizată.

În perioada '70-'80 se dezvoltă infrastructura localității: a fost electrificată comuna, s-a asfaltat șoseaua Fulga - Mizil, s-au aliniat străzile în interiorul comunei. Prin investiții bugetare au fost construite supermagazinul, căminul cultural, blocul de locuințe (în Fulga de Jos) și dispensarul veterinar (în Fulga de Sus). Prin contribuția „voluntară“ a oamenilor a fost ridicată clădirea cu etaj a dis-

pensarului comunei, au fost pietruite străzile și a fost construit barajul lacului Fulga.

„În perioada comunismului oamenii au putut să-și mai facă casele... S-au construit școala, grădinițele, drumurile, s-a mai făcut câte ceva. Drumurile - înainte de '89 s-au realizat, iar după '89, le-am mai reparat. În '96 am făcut un pod, că nu puteau oamenii să ajungă la câmp. Ocoleau 10-12 km ca să ajungă... Iluminatul public este început din anii '60-'70 și s-a extins treptat. Doar dotarea cu lămpi moderne este din ultimii 2 ani... S-au făcut multe, dar acum totul s-a scumpit, oamenii nu au bani, lucrurile merg din ce în ce mai greu.“

(Primarul comunei Fulga)

Care este situația actuală a infrastructurii în comuna Fulga? Toate casele din comună sunt racordate la rețeaua de curent electric. Doar o mică parte dintre familiile din satul Fulga de Jos (1/6) au telefon, iar în satul Fulga de Sus nu există decât 6 abonați. Poșta și telefoanele sunt realizări ale perioadei comuniste, dar proiectul se continuă. Actualmente este în desfășurare un proiect al RomTelecom-ului început de 2 ani, prin care, în câteva luni de zile, se va da în folosință o centrală automată, cu 500 de posturi, care va reuși să acopere cea mai mare parte a cererii. Comuna Fulga nu este racordată nici la rețeaua de gaz metan și nici la cea de apă curentă. Oamenii încep să simtă lipsa gazului mai ales iarna, când nu mai au cu ce-și încălzi locuințele⁸. Cu lipsa apei curente, oamenii par a se fi obișnuit. Atât autoritățile locale cât și populația știu faptul că numai 24 de fântâni din cele 324 ale satului Fulga de Jos au „apă bună“. Din punct de vedere bacteriologic și al compoziției chimice (în special, conținut ridicat de nitriți, amoniac și azotați), apa fântânilor din Fulga nu este potabilă. A existat un proiect al Direcției de sistematizare, arhitectură și proiectare construcții Ploiești și o schiță de sistematizare a comunei Fulga (perioada anilor '80), dar singurul rezultat a fost studiul rămas în arhiva Primăriei. A existat și un proiect local pe vre-

⁸ Doar 10-15% dintre locuitori își pot permite să cumpere lemne. Restul se încălzesc cu coceni sau tizici (un amestec de paie, coceni și balegar).

mea fostului C.A.P., când a fost forat un puț pentru sectorul zootehnic, dar puțul s-a nisipat. În urmă cu 3 ani, Primăria comunei a început în Fulga de Sus o investiție pentru apă curentă, dar n-au avut bani să-și continue proiectul. În condițiile în care localitatea nu este racordată la rețeaua publică de apă curentă, puțini oameni au reușit să-și rezolve pe cont propriu această problemă (27 de cazuri în toată comuna).

Lipsa proiectelor actuale de dezvoltare a infrastructurii este corelată cu lipsa banilor din surse bugetare. Dar există și situații-excepție, în care reprezentanții primăriei au găsit modalități de mobilizare a resurselor financiare și umane: centrala telefonică și construirea unui pod în Fulga de Jos. În cazul centralei telefonice automate, proiect finanțat din surse bugetare, demersurile repetate și existența unor „cunoștințe” în poziții instituționale cheie au constituit soluția de rezolvare a problemei. Construirea podului s-a realizat din banii locuitorilor satului și prin munca voluntară a acestora, în condițiile în care întreaga populație a perceput utilitatea maximă a acțiunii. Prin construirea podului oamenii își puteau economisi timpul, energia și banii cheltuiți pentru a ajunge pe ocolite la propriul teren agricol.

Perioada anilor '70 este semnificativă și din punctul de vedere al schimbării structurii ocupaționale a populației. Locuitorii comunei Fulga, în special bărbații, încep să-și caute locuri de muncă în alt domeniu decât agricultura, în afara localității. În 1989, 1520 de persoane (aproximativ 65% din populația activă a comunei) făceau naveta în orașele cele mai apropiate.

De ce au început oamenii să-și caute altceva de lucru?

„Până atunci toată lumea era în agricultură, în afară de cei de la primărie, doi oameni care erau la sondă și tata, care era poștaș. Dar acum pământul lor era la C.A.P., iar la C.A.P. nu se câștiga. Și de prin '68, au început să plece.”

Dar ce știau oamenii să facă? Unde și-au găsit locuri de muncă?

„S-au dus la Ploiești, la Mizil, la

Buzău... marea majoritate pe șantiere. Cei mai mulți au fost calificați la locul de muncă.”

Dar acum, cum se descurcă oamenii din Fulga?

„Aș zice că ne întoarcem în perioada de dinainte de '68.”

(Primarul comunei Fulga)

În 1991, C.A.P.-ul reunit al comunei Fulga (din 1979, cuprindea atât cooperativa din Fulga de Sus cât și pe cea din Fulga de Jos) este desființat, concomitent înființându-se două societăți agricole cu statut juridic („Libertatea” și „1 Decembrie”) în satul Fulga de Jos și o societate agricolă în satul Fulga de Sus. Toți locuitorii din Fulga s-au înscris în aceste asociații agricole. În primul rând s-au separat cele două sate, după care, modul de împărțire al localnicilor în societăți a urmat și alte criterii (prestigiul șefului de asociație, statutul de fost președinte C.A.P. sau, în ultimul rând, rudenția). Practic, pământul a fost redat gospodăriilor particulare prin intermediul acestor forme asociative.

Cum a fost împărțit pământul?

„L-am împărțit pe sole, pe societăți, în raport de numărul de membri ai fiecărei societăți. Eu aveam de luat în societatea mea 1500 ha. Am tras la sorți unde pică fiecare, însă fiecare societate avea pământul comasat. ... Acum, în mare, pământul este împărțit în trei părți, că mai există o societate la S.M.A. Atunci era în două. Fiecare zonă de pământ, fiecare parcelă, a fost împărțită între societăți, în funcție de procentul de pământ pe care îl dețineau membrii din societate.”

De ce nu și-a luat fiecare om pământul acolo unde l-a avut înainte de colectivizare?

„Era imposibil, pentru că s-a făcut o comasare înainte de înființarea C.A.P.-urilor și nu se mai știa fiecare unde a avut. Au fost și oameni din comunele învecinate care aveau pământ aici și oameni din Fulga de Sus... Fiecare are titlul de proprietate într-o anumită parcelă, însă pământul a rămas în cadrul societății. Dar titlurile de proprietate s-au dat după ce s-a înființat

societatea. Practic, fiecare membru al societății are pământ în toate parcelele.“

Dar când un om vrea să-și vândă pământul sau vrea să se mute în altă asociație, cum face?

„Vinde de la marginea tarlalei sau se schimbă hotarul dintre societăți, tot la marginea solei. Dar de vândut nu prea se vinde la noi. De schimbat se mai schimbă.“

Oamenii au fost de acord cu asociațiile?

„Păi era cea mai bună cale. Și-apoi, unde era să se ducă omul când nici n-avea titlu de proprietate?“

(Președintele Societății agricole „Libertatea“, fost președinte de C.A.P. până în 1990)

La Recensământul din 1992, la un an după înființarea asociațiilor agricole, ponderea cea mai mare a persoanelor ocupate o dețineau muncitorii (47%) și membrii unei asociații agricole (27%)⁹. Tot în agricultură mai erau ocupați 6,1% muncitori agricoli și 3,4% agricultori individuali. După 1992, o dată cu restructurările economice, ponderea ocupațiilor în industrie și, implicit, a salariaților, este în scădere. În 1999, comuna Fulga are 99 de salariați pe teritoriul comunei și doar 185 de salariați navetiști. Compensator, apare categoria de „producător agricol“ (la Primărie au fost eliberate aproximativ 800 de certificate de producător). Deși nu poate fi vorba de o revenire la situația de dinainte de 1970, totuși procentul de ocupare în agricultură este consistent. Mai mult, creșterea ocupării în agricultură nu s-a realizat pe seama creșterii numărului de antreprenori în agricultură, ci pe seama celor rămași fără ocupație, pentru care agricultura reprezintă ultima șansă de supraviețuire. Pentru o perioadă scurtă de timp (1990-1999) încă nu se poate vorbi de o degradare severă a capitalului uman, dar nivelul material scăzut și modul defavorabil în care oamenii din Fulga încep să se raporteze la educație reduc șansele investiției în educarea copiilor. Investiția în capitalul uman, înainte de 1989, a fost realizată atât din sursele gospodăriei, cât și din surse bugetare (sis-

temul de învățământ și sistemul de calificare la locul de muncă). Acum, pentru copiii și tinerii din Fulga, volumul investițiilor este în declin.

„La noi asta a fost bătălia mare. Fiecare părinte să-și ducă copiii la școală. Și marea majoritate sunt rămași la oraș. Și ai mei sunt la oraș. Eu cu nevastă-mea am zis că mâncăm pământ de sub picioare, ca să ne scoatem copiii din categoria asta, a țăranului. Era greu, sărăcie multă. Și cam atât am făcut. Că la ora asta, eu n-am altceva... n-am nici mașină. Dar au ei.“

Bătălia continuă și acum?

„Acum e cam amețală, că oamenii se gândesc că degeaba fac școală copiii. Nimeni nu le asigură un loc de muncă. Lumea nu prea mai vede rostul și nu mai are încredere.“

(Bărbat, 57 de ani, tată a doi copii cu pregătire universitară)

Astfel, din promoția de absolvenți ai clasei a VIII-a din 1998, doar 60% își continuă studiile la liceu. Restul au rămas în localitate, muncind în gospodăria părinților sau căutându-și de lucru ca zilieri, în gospodăriile celor mai avuți din comună

Fără a vorbi neapărat de un model cultural care se transmite sau de o tradiție a agriculturii, istoria mai veche și mai nouă a comunei Fulga atrage atenția asupra a două caracteristici ale capitalului socio-uman:

- ocuparea masivă în agricultură și lipsa calificărilor. Populația comunei Fulga își schimbă relativ târziu structura predominant agrară, iar oferta de locuri de muncă în alte domenii decât agricultura a fost și este extrem de redusă. În relație directă cu izolarea socială a comunei, inerția mediului socio-economic din Fulga este cauză și efect pentru capitalul uman redus al populației.

- asocierea oamenilor - atunci când sunt constrânși / motivați de mize economice sau de libertate individuală. În acest sens, asocierile țăranilor clăcași pentru a lua pământ în arendă, înscrierile voluntare ale țăranilor săraci în C.A.P., contribuția locuitorilor la dezvoltarea infrastructurii sau chiar înscrierea

⁹ Vezi Anexa, Tabelul 10

în asociațiile agricole sunt exemple de cooperare a oamenilor în situații în care regulile sunt stabilite extern și în care supraviețuirea depinde de capacitatea lor de a munci împreună.

Surse de venit și sărăcie

În momentul de față, pe teritoriul comunei, locurile de muncă generatoare de venituri regulate sunt în număr mic și puțin diverse. Dintre cele 99 de locuri de muncă, cele mai multe sunt asigurate de sectorul agricol (46%, în cadrul societăților agricole și Partimec¹⁰-ului) și de instituțiile locale (33%, în Primărie, Școli, Dispensar, Poliție și Biserică). Sectorul comercial cuprinde 14% dintre salariații comunei. La acestea se mai adaugă 7 din cele 34 de locuri de muncă ale Întreprinderii Piscicole Fulga, care sunt ocupate de către localnici. Persoanele navetiste din Fulga sunt de două ori mai multe decât cele cu serviciul în localitate (185 salariați). Orașele care încă mai oferă locuri de muncă sunt municipiul județului Prahova și municipiul județului vecin, Buzău.

Beneficiarii veniturilor provenite prin transfer social sunt în număr mult mai mare decât cei care au un loc de muncă. Comparativ cu cei 284 de salariați, anul acesta, 929 persoane primesc pensii de stat, 1135 - pensii C.A.P., iar 237 persoane - ajutor de șomaj sau indemnizație de sprijin. Nici una dintre familiile cărora le-au fost aprobate dosarele de ajutor social nu primește acest ajutor, bugetul local fiind mult prea mic pentru a putea susține populația în nevoie. Aproximativ 625 de copii primesc alocație, iar 78 primesc burse sociale. În cazuri excepționale, la sfârșitul anului se acordă ajutoare de urgență pentru copiii orfani, familiile cu mulți copii și pentru bolnavii lipsiți de surse de venit (în 1998, au fost acordate 20 de astfel de ajutoare).

Numărul beneficiarilor de venituri realizate prin activități informale este greu de estimat, dar este departe de a fi neglijabil¹¹. *Ce fac oamenii din această comună ca să câștige un ban în plus?*¹² Activitatea cel mai frecvent numită este munca pământului - ca zilier sau pe pământul propriu și vânzarea de produse agricole (cereale, lapte și animale). Cărușia (cu căruțe cu cai), mersul cu ziua la pescuit, prestarea de servicii cu tractorul și repararea mașinilor sunt următoarele surse suplimentare de venit amintite de oameni. Alte activități sunt numite doar de una sau două persoane: zidărie, tâmplărie, construcții de case sau o afacere. Piața neagră a forței de muncă este caracterizată de o varietate scăzută de oferte, activitățile informale predominante fiind tot în domeniul agriculturii.

Există mai multe tipuri de combinații de resurse ce corespund gospodăriilor din Fulga. Dar comune aproape tuturor sunt două elemente: consumul din economiile salvate înainte de 1989 sau în primii ani de după 1990 și ponderea mare a consumului din produsele obținute în propria gospodărie. Acesta este cazul chiar și pentru familiile în care adulții sunt salariați, dar pentru familiile cu mulți copii și fără surse de venit probabilitatea ca procesul de sărăcire să ducă la o stare de sărăcie permanentă este mult mai mare.

„Cazul meu - nu-mi ajunge salariul, iar din produsele de pe pământ nu poți să scoți bani. Eu după revoluție nu mi-am mai cumpărat nimic de îmbrăcat... Iar ca mine sunt majoritatea. Cei care au copii de întreținut au greutăți, sunt cei mai amărâți. Mai sunt și bătrâni amărâți, fără pământ, fără de nici unele...”

(salariață, 48 de ani,
mamă a doi copii studenți)

„Ce s-a făcut până acum la țară, oamenii au făcut din economii. Și dacă la

¹⁰ Partimec-ul a rezultat în urma privatizării fostului SMA. Are doua secții de mașini agricole care prestează servicii pentru pământul aflat în asociațiile familiale care nu au utilaje în proprietate.

¹¹ 61,5% dintre subiecții incluși în eșantionul din Fulga de Jos și 28% dintre subiecții eșantionului din Fulga de Sus declară că cel puțin un membru din gospodăria din care face parte „face ceva pentru a mai câștiga un ban în plus”.

¹² Întrebarea a fost inclusă în chestionarul aplicat în forma deschisă.

mine s-a golit punga, la ceilalți s-a golit de mult.“

(*Antreprenor, 37 de ani, tată a doi copii de școală primară*)
 „Am 7 copii, două fete le-am măritat. Soțul muncește la „Drumuri și Poduri“, la Mizil, dar e aproape pe drojdie și aia. Trei copii sunt la școală, iar două fete stau acasă. Una a făcut 9 clase, iar cealaltă 8. N-am mai avut posibilități să le dau mai departe, să învețe. Stau acasă, mă mai duc cu ele la muncă, cu ziua. ... Dacă am ce să le aduc de mâncare la copii, e bine. Haine nici nu știu cum să iau, că nu știu pe cine să îmbrac mai întâi.... toată iarna am avut de dat bani... Cu atâția copii, mă trezesc dimineța și mă întreb - Doamne, ce le-oi da astăzi de mâncare? Că n-am nici un porc în bățatură. Am trei găini. ... Vă spun drept, eu mă uit cu jind la cei care au. Râmnesc la ăla care trăiește mai bine și are tot ce-i trebuie. Eu poate că astăzi am mâncat, dar diseară nu mai am ce mânca. Mi-e necaz, că doar muncesc și eu, nu stau.

(*Femeie, 42 de ani, 1,25 ha de pământ în proprietate, 5 copii în întreținere*)

După părerea celor intervievați, majoritatea populației are un nivel material mediu, diferențierile de status material fiind vizibile doar în cazul unui număr mic de persoane mai avute - „vârfuri“ și în cazul celor „foarte săraci, care n-au de nici unele“ - prezenți într-o pondere mai mare. Sunt considerați „înstăriți“ cei care au putut începe o afacere în comerț, cei care au moară sau presă de ulei sau ciobanii cu foarte multe animale. Săraci sunt cei care nu au pământ și au copii mulți, bătrânii singuri și persoanele bolnave. Dacă în evaluarea bogăției oamenii iau în considerare afacerile și banii mulți, în aprecierea sărăciei,

suprafața de pământ agricol aflată în proprietate este principalul termen de raportare.

De la ce suprafață de teren oamenii încep să se descurce?

M. - De la 5 pogoane. Ca să pună și floarea soarelui și porumb și grâu, din toate.

Dvs., care aveți 5 pogoane, simțiți că o luați din loc?

F. - Cum să o iau din loc când fiul meu nu are servicii? Păi dacă nu ai și bani ca să plătești, degeaba.

M. - Dacă aș avea 5 pogoane de pământ aș avea cu ce crește un vițel și un purcel, aș vinde și aș avea cu ce plăti pământul. Dar dacă avem doar un pogon, cu ce să creștem animale și să plătim?

Unde ați vinde animalele?

M. - La abator, la Mizil.

Reușiți - (cea cu 5 pogoane) să creșteți animale și să vindeți?

F. - Da, dar e vândut prost, la cât muncești. Și fiind mulți în familie...

M. - Așa de rău am ajuns, că trebuie să dai 3 kg de porc pe 1 kg de sămânță de pus în pământ. Asta e viață? Astea sunt legile țării? E prea de tot, că ale statului toate sunt scumpe, iar ale noastre sunt ieftine. Mai putem să mai trăim noi?

(*Discuție de grup în Fulga de Jos¹³*)

Un număr de 35 de gospodării (din totalul de 1505) nu au pământ, dintre care 18 aparțin rromilor¹⁴. Celelalte 20 de gospodării de rromi din Fulga au mai puțin de 1 ha de pământ, astfel încât suprafața medie de pământ aflată în proprietatea rromilor este cu mult mai mică decât cea aflată în proprietatea românilor din același sat (0,3 ha, față de 3,3 ha). În condițiile în care aproximativ toți adulții (3 excepții, după declarațiile celor de la Primărie) nu au un loc de muncă stabil, asigu-

¹³ M = bărbat, 76 ani, pensionar CAP, locuiește cu familia fiului lui.

F = femeie, 67 ani, văduvă, locuiește cu familia fiului ei.

¹⁴ Structura etnică a celor două sate este diferită. În Fulga de Sus populația este formată numai din români (2245 persoane în 1998, după estimările autorităților locale). În Fulga de Jos, alături de cei 1597 români, locuiesc 153 de rromi (după hetero-identificările reprezentanților Primăriei). Rromii din Fulga nu sunt organizați în forme tradiționale specifice rromilor. O parte dintre ei se auto-identifică drept români, cealaltă parte își spun țigani românizați. Există cazuri frecvente de mixturi ale populației rome cu românii.

rarea subzistenței este și mai dificilă pentru rromi. Majoritatea lor lucrează ca zilieri în gospodăriile celorlalți locuitori ai satului, la Întreprinderea Piscicolă Fulga și la I.A.S.-ul dintr-o localitate vecină. Nu se poate spune că persoanele de etnie rroma sunt mai sărace decât românii săraci ai satului. Dar comparativ cu subpopulația de români din Fulga de Jos, grupul de rromi este mult mai sărac, iar după părerea localnicilor, zona în care locuiesc, numită „Cartierul Țigănesc“, este cea mai săracă zonă a satului.

Conform datelor rezultate din anchetă, ratele de sărăcie pentru populația celor două sate, calculate după metoda relativă (persoanele care au cheltuieli de consum mai mici de 60% din cheltuiela medie la nivel național), sunt mult mai mari decât valoarea înregistrată la nivel național în mediul rural (37,3%). În Fulga de Jos, satul centru de comună, 61% din populație se află în sărăcie, iar în Fulga de Sus, 69%¹⁵. Diferențele de rate ale sărăciei între cele două sate ale comunei sunt completate de diferențele de dotare a gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată. În Fulga de Jos, satul centru de comună, o pondere mai mare de familii au automobil și televizor color, un număr mai mare de locuințe sunt dotate cu baie, WC și apă curentă¹⁶. În ceea ce privește numărul de animale, suprafața de pământ în proprietate și dotarea cu mașini agricole, cele două sate nu sunt semnificativ

diferite. Astfel, diferența principală între satul centru de comună și cel periferic, nu urmează un criteriu „rural“ (agricultura), ci un criteriu „urban“ (venituri monetare, dotare cu bunuri și infrastructură). Din punctul de vedere al agriculturii, cu excepția unei perioade mici de timp, cele două sate au fost și sunt independente. Explicarea diferențelor, deci, ar putea fi căutată în două direcții: 1) provocare - răspuns¹⁷. În satul centru de comună Fulga de Jos, pământul are o calitate mai slabă, productivitatea mai scăzută determinând sătenii să caute, mai devreme, soluții de supraviețuire / dezvoltare în alte domenii; 2) centru - periferie. Datorită poziției centrale, locuitorii din Fulga de Jos, au fost mai avantajați în ocuparea unor posturi în domenii „ne-agricole“, în cadrul instituțiilor locale și a unităților de prestări servicii.

Probleme comunitare: instituții și oameni

Școala

Formarea capitalului uman, element hotărâtor pentru viabilitatea unei localități, depinde, în primul rând, de funcționarea instituției locale de învățământ. Acest lucru este cu atât mai important cu cât populația din Fulga înregistrează un nivel scăzut al stocului de educație¹⁸, iar ponderea specialiștilor în diverse domenii este redusă¹⁹. În primul rând

¹⁵ Pentru a asigura comparabilitatea cu ratele de sărăcie calculate de CNS la nivel național, a fost urmată aceeași metodă de calcul folosită de Mariana Câmpeanu în **Coordonate ale sărăciei. Dimensiuni și factori**, volum editat de Manuela Sofia Stănculescu, UNDP, 1999. După aceeași metodologie, valoarea pragurilor de sărăcie a fost ajustată cu coeficientul de inflatare corespunzător distanței temporale dintre cele două măsurători. Gospodăriile au fost considerate ca fiind în sărăcie severă pentru o valoare a cheltuielilor totale de consum sub pragul de 40% și în sărăcie relativă pentru o valoare cuprinsă între 40% și 60% din cheltuiela medie de consum la nivel național.

Rata sărăciei		Sărăcie severă	Sărăcie relativă	Non-săraci	Missing Data	Total eșantion
Fulga de Jos	% Persoane	35%	25%	33%	7%	150
	Nr. gospodării	13	8	14	10	39
Fulga de Sus	% Persoane	45%	23%	15%	16%	143
	Nr. gospodării	15	9	6	6	36

¹⁶ Vezi Anexa, Tabelele 2, 3, 11

¹⁷ În termenii lui A. Toynbee (A. J. Toynbee, Studiu asupra istoriei, 1997, Editura Humanitas, Sinteza a volumelor I-VI de D. C. Somervell)

¹⁸ La recensământul din 1992, numărul mediu de clase absolvite de către persoanele de peste 12 ani a fost de 5,8, față de 6,7 clase, pe întreg mediul rural.

¹⁹ La recensământul din 1992, specialiștii intelectuali reprezentau 3,2% din populația ocupată.

se constată faptul că situația este problematică și în ceea ce privește salariații din cele două școli ale comunei. Sunt 12 profesori care predau la Școlile din Fulga de Sus și Fulga de Jos, 8 dintre ei având ore în ambele sate. 7 dintre cei 12 profesori care predau sunt suplinitori. Localnici sunt numai 5 profesori, dintre care 2 sunt suplinitori. Calitatea profesorilor și implicarea lor în activitățile profesionale este de multe ori pusă la îndoială de către părinții copiilor și chiar de către reprezentanți ai autorităților locale. Explicațiile date de către localnici se situează la două niveluri: 1) individual - o parte dintre profesori sunt navetiști, nu sunt calificați sau „nu-și dau interesul“; 2) instituțional generalizat - există disfuncționalități ale sistemului de învățământ românesc.

De ce nu se implică profesorii?

- „Profesorii nu se implică pentru că cei mai mulți sunt navetiști, iar cei care sunt localnici, abia așteaptă să ajungă acasă să meargă la sapă.“

- „Multe lucruri sunt lăsate pe planul doi din cauza neglijenței. Ar fi nevoie de niște legi care să-i oblige pe oameni să-și facă treaba.“

- „Eu nu dau vina pe director sau pe profesor, ci pe starea asta generală care este în țară. Profesorilor nici nu le convine să muncească pe un salariu mic, să facă naveta chinuți că ba e mașină, ba nu e mașină. Pe vremea mea, toți profesorii stăteau aici. Acum, la noi în sat profesorii buni au plecat. S-au dus și ei la oraș. A rămas doar doamna directoare din Fulga de Sus.“

După părerea directoarei din Fulga de Sus, situația va fi și mai proastă în viitor, deoarece profesorii calificați sunt în curs de pensionare, iar cei tineri, suplinitori și navetiști, sunt lipsiți de pregătire, interes și dăruire. „Dar asta nu e numai la noi. În satele din zonă, aceasta este regula.“ (*Directoarea școlii din Fulga de Sus*).

Câțiva dintre părinții din Fulga de Jos își trimit copiii la școala din Fulga de Sus, pentru

că profesorii de acolo „sunt mai serioși“ și, pentru anii următori, dacă vor avea bani, se gândesc la înscrierea într-o școală din mediul urban. Aproximativ o treime dintre elevii clasei a opta fac meditații (suplimentare) plătite. Capitalul uman căpătă astfel caracteristica de „bun moștenit“, educația de calitate fiind accesibilă numai copiilor proveniți din familii cu un nivel material mai ridicat. Pentru cei mai săraci părinți, problema educației copiilor lor are legătură, în primul rând, cu eforturile financiare pe care trebuie să le facă pentru a-și trimite copiii la școală îmbrăcați, cu caiete, sau pentru a plăti mici contribuții la școală.

„Acum mă plâng că să-i dau 15000 pentru o culegere. N-am, mamă. Păi cu 15000 noi trăim 3-4 zile.“

*(femeie, 42 de ani,
5 copii în întreținere)*

„Când mi-a cerut de la școală bani pentru burete și cretă, i-am dat băiatului, dar i-am spus că o săptămână l-am șters de la porția lui de pâine.“

Așa ați făcut?

„Da, ca să nu mai ceară, că ne zăpăcește.“

Pe celălalt băiat de ce l-ați retras de la școală?

„Era într-a cincia și nu învăța, nu-i plăcea la școală. I-am zis că de ce să rupă ghiozdanul degeaba...“

Și acum ce face?

„Îl mai iau cu mine la sapă.“

*(bărbat, 42 de ani,
4 copii în întreținere)*

Totuși, cazurile de abandon școlar sau repetenție sunt rare, în motivația absolvirii celor 8 clase jucând un rol important și alocațiile pentru copii. Dar nici alocațiile pentru copii și nici bursele sociale acordate prin sistemul de învățământ²⁰ nu reușesc să diminueze presiunea financiară percepută în familiile sărace. Bani din aceste surse sunt departe de a fi folosiți pentru nevoile exclusiv educative ale copiilor, atâta timp cât nevoile de bază al

²⁰ 25% dintre copiii înscriși la școală primesc burse sociale. Ei provin din familii cu mulți copii, fără nici un fel de sursă de venit.

tuturor membrilor familiei nu sunt asigurate (hrană, îmbrăcăminte, căldură). Este de menționat faptul că nici una dintre instituțiile locale nu acordă un alt ajutor special copiilor săraci din Fulga.

Dispensarul

Starea de sănătate a populației din Fulga are câteva premise pozitive în ceea ce privește specialiștii și dotarea dispensarului. Dispensarul, situat în Fulga de Jos, a fost inclus în programul Băncii Mondiale de finanțare a unităților sanitare din mediul rural. Este printre puținele clădiri cu etaj din localitate, cu încălzire centrală și hidrofor. Există 2 medici și 3 cadre medii sanitare, dintre care, o singură asistentă locuiește în Fulga. Ar mai fi nevoie de o farmacie și un farmacist și de un medic pentru cabinetul de stomatologie care deja există. Cu excepția unui singur medic (navetist din București) celelalte cadre medicale sunt apreciate de către toți localnicii²¹.

Lipsa apei potabile curente este factorul comunitar care afectează starea de sănătate a populației din Fulga. Cazurile de intoxicații cu nitriți sunt rare, deoarece fântânile cu apă bună (concentrație mai redusă în nitriți) sunt cunoscute, dar anul trecut, după perioada ploilor, au apărut 10 cazuri de hepatită. Mai frecvente sunt afecțiunile digestive, dar acestea se datorează și unui comportament alimentar specific (gătutul cu multă prăjeală). Alte boli cu o frecvență mare de apariție se datorează mai degrabă factorilor individuali și unui anumit stil de viață. Astfel:

- din cauza excesului de sare și al grăsimilor de porc în alimentație, după 50 de ani sunt frecvente bolile cardiovasculare, în special hipertensiunea arterială.

- după 1989, consumul de alcool este mai mare, în special la bărbați.

- bolile degenerative, reumatice sunt frecvente în Fulga dar și în alte localități din această zonă și au legătură cu munca în gospodărie și la câmp.

Investiția în starea de sănătate nu este la îndemâna tuturor. De cele mai multe ori, oamenii își cumpără medicamentele prescrise doar în bolile acute, iar în cazul bolilor cronice doar dacă durerile sunt insuportabile sau dacă există o componentă inflamatorie. Pentru dureri ușoare oamenii amână mersul la medic și cumpărarea medicamentelor.

Biserica

Întreaga populație din Fulga este de religie ortodoxă. Există două biserici, câte una în fiecare sat și doi preoți care îndeplinesc serviciile religioase. Cei doi preoți fac parte dintre persoanele cele mai respectate și de încredere din sat²², cei mai mulți dintre intervievați vorbind laudativ despre ei. Preotul din Fulga de Jos a reușit să mobilizeze resurse financiare din colectivitate pentru renovarea bisericii și pentru construirea unei fântâni în curtea bisericii, pentru construcția propriei locuințe și pentru ajutor în construirea unei mănăstiri într-o localitate vecină. Dar acțiunile actuale ale bisericii nu se îndreaptă către comunitatea sătească, spre segmentul sărac al acesteia. În toate aceste acțiuni, oamenii nu au niciodată inițiativa, ci răspund unor obligații externe, nu participă ca membri ai unei comunități religioase solidare, ci ca oameni care dau bani și produse pentru a fi „în rând cu lumea“, nu pentru buna relație cu Biserica, ci pentru buna relație cu Dumnezeu.

Biserica vă ajută?

“Biserica o ajutam noi. Ne cere bani mereu.”

Și le dați?

“Păi trebuie să le dai.”

De ce trebuie să dai?

„De rușine.”

„Ne place și nouă să fie frumos la Sfânta Biserică.”

„Am dat, să fiu și eu în rând cu lumea.”

²¹ Procentul celor care declară că au încredere în medici este de 97% în Fulga de Jos și 86% în Fulga de Sus, medicii situându-se pe primul loc în ceea ce privește încrederea în reprezentanții instituțiilor publice locale.

²² 80% dintre subiecții eșantionului din Fulga de Jos și 97% dintre cei din Fulga de Sus declară că au multă și foarte multă încredere în preoți.

Ați dat și pentru mânăstirea din Parepa?

„Da. Am dat cât am avut.“

De ce ați dat?

„Biserica merită. Dacă dăm, poate ne-o da și nouă bunul Dumnezeu.“

Mai repede dați bani la biserică decât la școală?

„Păi dacă școala nu mă ajută, eu cum să dau?“

Dar biserică v-ajută?

„Nu, dar ne-ajută Cel de Sus.“

*(Din discuția de grup
cu săraci din Fulga de Jos)*

În reușita acțiunilor de acest tip sunt importante două elemente - inițiativa liderului și potențialul de participare al populației. Există participare atâta timp cât miza participării oamenilor este una aflată la intersecția dintre credința în Dumnezeu și respectarea tradiției care spune că biserica trebuie sprijinită de comunitatea sătească. În aceste condiții, liderul comunității religioase ar putea deveni un factor eficient în viața comunitară. Dar, cel puțin pentru Fulga de Jos, există o ruptură între biserică și viața comunitară, preotul adoptând o poziție de izolare față de problemele comunității.

Cetățenii

Atunci când oamenii sunt întrebați *Care credeți că este principala problemă a acestui sat?*²³, de cele mai multe ori răspunsul se confundă cu dificultățile materiale individuale. Pentru cei mai mulți dintre respondenți, o sursă importantă de venit (cea mai importantă sau singura) o reprezintă agricultura. Astfel, sumele mari de plată pentru prestarea serviciilor agricole, lipsa utilajelor agricole sau chiar a pământului, sunt frecvent numite ca probleme ale satului. Produsele agricole obținute „nu au valoare“, în condițiile în care statul „nu are interes pentru agricultură“. Infrastructura slab dezvoltată rămâne într-un plan secundar al percepției, oamenii menționând mai puțin frecvent probleme ca lipsa gazelor, a apei potabile sau a canalizării, lipsa telefoanelor

sau curățenia localității. Referirile la mediul economic ne-agricol, la lipsa locurilor de muncă sunt rare. Tot rare sunt și persoanele mulțumite, pentru care nu există nici o problemă, ca și persoanele critice la adresa autorităților locale. Este de remarcat faptul că o treime dintre cei care au răspuns, pentru fiecare sat, nu au avut nici un răspuns la această întrebare. În concluzie, problemele comunitare nu sunt definite ca atare decât de o parte mică din populație, alte probleme (situația materială personală, educația) blocând spațiul perceptiv în această direcție. În corelație cu acest fapt, nu există o presiune din partea comunității asupra autorităților locale și nici inițiative private de acțiune comunitară. Există doar răspunsul pozitiv la acțiunile inițiate de autoritățile locale.

Cu ce probleme vin oamenii la întâlnirile organizate de primărie?

„Cu ce-i chemăm noi. Oamenii răspund când sunt solicitați, dar ideile vin de la Primărie.“

În alte părți se vorbește despre rolul de locomotivă al intelectualilor...

„La Fulga nu se poate vorbi despre rolul de locomotivă al intelectualilor. La Fulga au existat cei de la Primărie, cei de la partid, care au pus lucrurile în mișcare.“

(Primarul comunei Fulga)

Autoritățile locale

Ce acțiuni de interes comunitar organizează Primăria? Închirierea bunurilor publice, taxele de pășunat, fertilizatul pășunilor, repararea drumurilor sau podurilor sunt principalele teme dezbătute în adunările populare organizate de către Primărie. Pentru alte problemele nu există fonduri la bugetul local și reprezentanții Primăriei apreciază că nici nu pot fi găsite alte surse de finanțare. „Numai iluminatul public ne costă milioane de lei și acum o să-l mai oprim și pe ăsta, ca să ne ajungă banii“. Nici măcar pentru construirea grădiniței din Fulga de Jos nu există fonduri, deși aceasta este una dintre priorități pe agenda Primăriei. „Oamenii ar ajuta cu munca, dar

²³ Întrebarea a fost inclusă în chestionarul aplicat în forma deschisă.

bani nu sunt“. Anul acesta bugetul local primit a fost mult mai mic decât în anii precedenți și banii nu vor acoperi nici măcar cheltuielile salariale. „Cei de la consiliul județean nu vor să știe de noi... Eu consider că am făcut tot ce se putea, din tot sufletul meu“, spune primarul comunei Fulga. Există o distanță între rolurile pe care, ca primar, trebuie să le joace. Știe care sunt problemele comunei, reușește să gospodărească resursele avute, dar este depășit de rol în ceea ce privește problema modalităților prin care ar putea obține mai mulți bani, a căutării surselor de finanțare extra-bugetare. Acest ultim rol nu este îndeplinit (compensator) nici de viceprimar și nici de membrii consiliului local.

În consiliul local sunt reprezentate șapte partide politice²⁴ din cele zece existente al ora actuală în Fulga. Acesta nu este un semn al diversității opiniilor politice în Fulga, ci o expresie a modului în care, folosind politicul, oamenii ajung mai ușor la resurse economice. De cele mai multe ori, nu este vorba de sume fabuloase de bani obținute prin influență. Pentru multe persoane, cei 600.000 lei reprezentați de indemnizația de consilier sunt un venit valoros.

„De fapt, nu există organizații politice locale. La Fulga se face politică doar cu două săptămâni înainte de alegeri. E vorba doar de campanie pentru alegerile locale. Șefii de partide candidează ca primar pentru a rămâne consilieri, ca să ia 600.000 pe lună.“

(*Consilier local,
inginer agronom, 44 ani*)

În același timp, luând în considerare distribuția consilierilor după vârstă și statut socio-economic, s-ar putea spune că ei reprezintă mai ales pensionarii și asociațiile agricole din comună. Pentru populația în vârstă aceasta nu are o semnificație negativă, pentru o parte dintre tineri, însă, ea reprezintă o problemă.

„La noi tinerii nu sunt promovați. Conducerea are de la 55 la 70 de ani. Tinerii nu se implică - nu sunt cooptați, dar nici nu sunt lăsați. Nu au credibilitate. Într-un consiliu care hotărăște viața unui sat poate c-ar trebui să vorbească și unul mai tânăr. S-or potrivi printre alea bătrânești și cele spuse de el. ...Se formează un cerc. Există un grup de oameni în vârstă care coordonează - și dispare încrederea în tineret. ...Partea proastă e că fiecare consilier își vede de interesul lui, de interesul comunei, nici unul.“

(*Antreprenor, 37 de ani*)

Acest punct de vedere nu este unul larg împărtășit, în orice caz, nu este împărtășit public. În discursurile celor intervievați, de cele mai multe ori, evaluarea activității primarului și a consilierilor locali nu se face în termeni de rezultate, eficiență, criteriile fiind mai degrabă de tip moral și relațional (de exemplu, cinstit-necinstit, politicos-nepoliticos, oamenii declarându-se mulțumiți de faptul că cei de la Primărie vorbesc „frumos“ cu ei). Ca și în cazul celorlalte instituții locale, disfuncționalitățile au trei determinări: accesul redus la resursele financiare, lipsa specialiștilor și lipsa de implicare activă a cetățenilor.

Relații de schimb și asociere

Pentru o mare parte dintre locuitorii comunei, cele mai multe griji se strâng în jurul sărăciei și familiei. Cei care au copii mici, se gândesc cum să-i întrețină, cei care au copii deja adulți, se gândesc cum să-i ajute în continuare. Interacțiunile dintre rude au această primă determinare. În al doilea rând, lipsa de claritate a problemei împărțirii pământului între moștenitori, apropiie și mai mult relațiile de rudenie, dându-le o nuanță de dependență. „Marea majoritate a problemelor, oamenii și le rezolvă cu rudele“ și „numai cu părinții sau copiii te poți ajuta fără bani“ sunt răspunsurile cel mai frecvent întâlnite în interviurile rea-

²⁴ Vezi Anexa, Tabel 5. Datorită faptului că au fost înființate după alegerile din 1996, trei partide nu sunt reprezentate în consiliul local: PRM, Partida Rromilor, Partidul Pensionarilor.

lizate²⁵. Pentru cele mai multe familii din Fulga, bunurile obținute în gospodărie nu sunt folosite doar de membrii permanenți ai acesteia. La fiecare sfârșit de săptămână, tinerii plecați din localitate vin la Fulga pentru a-și ajuta părinții la muncile câmpului și pentru a lua, la întoarcere, produse alimentare²⁶. „Părinții le mai cresc câte un porc, le mai dau un ou, majoritatea au vaci cu lapte... Aici în Fulga de Jos, sunt cam 150 de familii la care tinerii vin sâmbăta și duminica“ (*bărbat, 54 ani, localnic*). Schimbul produse - muncă la sfârșit de săptămână nu este considerat de către săteni drept unul corect. De cele mai multe ori, e prea puțină muncă, iar cazurile în care copiii își ajută părinții cu bani sunt rare. Însă părinții tinerilor se consideră în continuare responsabili pentru bunăstarea materială a copiilor lor, mai ales în cazurile în care copiii „orașenii“ au din ce în ce mai puțini bani pentru mâncare. Astfel, relația funcționează ca suport economic măcar pentru unul din termenii săi (fie pentru tinerii cu venituri mici de la oraș, fie pentru bătrânii de la țară).

În ceea ce privește munca, logica asocierii relativ necondiționată din cazul familiei, nu mai funcționează în spațiul comunitar. În afara granițelor gospodăriei, „numai cei care au se asociază“. Cei săraci nu au nimic de dat la schimb, nu au nimic de împărțit cu ceilalți. Ar fi propria forță de muncă, dar oamenii nu au încredere că ceilalți muncesc la fel de bine, la fel de repede. O excepție este cazul în care unul dintre parteneri are un tip de resurse de care celălalt nu dispune - cel care are un cal și o căruță, de exemplu, poate primi în schimbul serviciilor de cărăușie ajutor la munca câmpului. Chiar și pentru formele de întraajutorare de tip tradițional, cum este darul de nuntă, lipsa resurselor devine un obstacol.

La câmp vă ajutați cu cineva cu schimbul?

- Nu, fiecare pe pământul lui. Păi nu se potrivește munca unui om cu a altuia. Nu sapă la fel de bine. Pune pământul pe buruiiană și după-aia ce fac?

- Vorba aia - „Pune negru peste verde, când boierul nu te vede“.

- Numai dacă, de exemplu, dumnealui are cal și-i spun să-l ajut la sapă ca să mă ajute cu căruța.

N-aveți încredere în el că muncește la fel de bine?

- Nu. Dacă am pământul meu, eu îl sap. Că porumbul trebuie să fie ca o floare în ghiveci, fără nici un fel de buruiiană.

La nunți se ajută oamenii?

- Numai neamurile. Și vecinii, dar mai puțin.

Cu ce se ajută?

- Cu darul. Și la pregătirea mâncării.

(Din discuția de grup cu săraci din Fulga de Jos)

- Nici nunți nu-și mai fac oamenii la căminul cultural. Doar se căsătoresc sau închiriază un cort. Acum nunta e o loterie. Nu poți să mizezi că vine lumea la nuntă.

(Biblioteca din comuna Fulga, 35 de ani)

Timpul liber la Fulga este timpul zilelor de sărbătoare religioasă. Dacă vremea este frumoasă, oamenii se strâng în fața porții, în grupuri de 5-10 persoane, „care sunt vecini. Mai stau la poartă și cei care au venit în vizită la cineva, dar pe urmă intră în casă“. De cele mai multe ori, grupul bărbaților este separat de cel al femeilor. „Bărbații vorbesc de-ale lor, femeile de-ale lor.“ *Despre ce anume vorbesc?* „Că i-a scos puii cloșca la una sau că

²⁵ Din datele rezultate din anchetă (Întrebarea „Cui ați cere ajutorul pentru munci agricole, gospodărie, împrumut de bani?“), atunci când oamenii răspund că au la cine apela pentru ajutor, cei solicitați sunt, în cvasitotalitatea cazurilor, rude (vezi Anexa, Tabel 12), atât din același sat cât și din mediul urban. Sunt de menționat ponderile semnificative pentru răspunsurile de tipul „nu aș avea cui să cer ajutorul“ și „n-aș cere ajutor nimănui“. În cazul gospodăriei și a muncilor agricole, mai degrabă oamenii n-ar cere nimănui ajutorul, în schimb, pentru căutarea unui loc de muncă, nu ar avea cui să-l ceară.

²⁶ Această formă de schimb între rude apare descrisă în literatura românească sub numele de „gospodărie mixtă difuză“ (V. Mihăilescu, „Două sate în tranziție“, *Revista de Cercetări Sociale*, 1997). Miza acestui schimb, așa cum a fost observat în satul Crăsani, după părerea autorului, nu este una de tip economic, ci de tip relațional.

i-a fâtat un animal, cine trece pe drum... E o fată aici, care a făcut copil de fată și l-a dat la țigani că n-o mai primeau părinții acasă..." Astfel, la sfârșitul unei zile de sărbătoare, sătenii ajung să împărtășească toate evenimentele noi ale satului. O altă parte a timpului liber este ocupat cu televizorul și viața de familie pentru femei, sau prin cârciumi, de către o parte dintre bărbați. Pentru cei mai mulți din Fulga, viața obișnuită pare a fi împărțită între muncă și odihna pasivă de la sfârșit de săptămână. Nu există nici o formă de asociere voluntară culturală, oamenii nu se întâlnesc să facă ceva împreună, nu mai ajung nici măcar la spectacolele de muzică populară organizate o dată pe an de către Casa de Cultură din Ploiești.

În viața de zi cu zi, locuitorii comunei Fulga nu se ajută decât cu rudele, sunt repliați asupra propriei gospodării. Dar există și momente în care se pun în mișcare oameni și resurse, pentru a atinge un scop comun. Acestea sunt acțiunile cu miză economică sau religioasă, în acest fel au reușit cei din Fulga să participe la cele câteva acțiuni inițiate de Primărie sau să strângă bani pentru acțiunile Bisericii.

Cooperează oamenii în Fulga?

„Nu prea am văzut inițiative de-astea. Dar dacă cineva ar avea o idee, ar căpăta sprijin. Dar trebuie să existe un om cu o minte mai luminată, care să le spună. Există cooperare între oameni, dar nu sunt mulți oameni cu inițiativă. Trebuie să ai har.“

*(Asistentă medicală,
49 de ani, localnică)*

Cele câteva acțiuni colective aflate de la localnici au acest scenariu - persoana cu inițiativă (lider instituțional) definește în mod public ca problemă un anumit aspect al vieții comunitare și propune o modalitate de rezolvare, iar cea mai mare parte dintre local-

nici recunosc necesitatea acțiunii sau lipsa unei alternative și sprijină rezolvarea problemei. Acesta este modul în care au luat ființă și asociațiile agricole din Fulga. Modul de constituire și funcționare a Societății „Libertatea“, asociația agricolă cu cel mai mare număr de membri și suprafața cea mai mare de teren arabil din Fulga de Jos, sunt ilustrative pentru aceste forme de asociere comunitară.

Când s-a înființat comisia de lichidare a Cooperativei Agricole din Fulga de Jos, ultimul președinte al C.A.P. a organizat un grup de inițiativă, format din 22 de persoane.

„...oameni pe care îi cunoșteam, în care aveam încredere, care aveau pământ mai mult (3-7 ha). Nu-mi sunt rude, nici prieteni, dar îi știam că sunt gospodari dintr-o activitate a mea la C.A.P. de aproape 40 de ani. Eu lucrez aici (fostul C.A.P.) din 1962. Am fost tehnician agronom la început, pe urmă șef de fermă și președinte de C.A.P. până la revoluție.“

A anunțat prin afișe și de la om la om o adunare generală pentru înființarea unei societăți agricole.

„Lumea se aștepta, se întreba că ce facem cu pământul. Noi încă de la ședințele C.P.U.N. pusesem problema, mai apăruseră și alte persoane cu intenții, în sfârșit, și bune și rele... Mie nu mi-a fost frică și am avut încredere în oameni. Au mai venit și de la județ inginerul A., un cunoscut din zonă care în prezent este senator (pe vremea aceea lucra la Ciorani și era membru C.P.U.N. de Prahova²⁷.“

Pregătise deja, pentru ședință, un statut cadru al Societății. În sală erau peste 400 de oameni... S-a trecut la constituirea consiliului de administrație al societății, ajutat de inginerul A. Propus din sală, fostul președinte de C.A.P. este ales în funcția de președinte al Societății.

²⁷ Ingerul A. era președintele fostei Uniuni Județene a Cooperativelor de Producție. Acum este președintele onorific al Federalei Producătorilor Agricoli din județul Prahova. Aceasta Federală a ajutat din punct de vedere juridic la constituirea Societății „Libertatea“. Ingerul A. a participat și la adunările similare de înființare a societăților agricole în localitățile vecine (Ciorani, Sălciile, Boldești-Grădiște).

„Oamenii mă știau dinainte, ca președinte de C.A.P. Și s-au înscris 562 de persoane.“

(Președintele Societății agricole „Libertatea”, fost președinte de C.A.P. până în 1990)

Proprietarii de pământ arabil din Fulga de Jos au avut de ales între „Libertatea”, constituită practic pe scheletul fostului C.A.P. și o asociație familială „1 Decembrie” înființată de către un fost salariat în mediul urban.

Cum s-a format asociația și cum de oamenii au vrut să lase pământul în asociație?

- Noi n-am mai știut unde era pământul și-atunci s-au format asociațiile. Și noi, care eram deja la Colectiv, am rămas în asociația asta mare (n.n. „Libertatea”). Și-au mai făcut și alții asociații. S-a trecut care unde a vrut... Ce era să fac eu cu pământul, când ei aveau tractoare cu ce lucra? Și-am avut și noi un fond acolo, că nu ne-a mai dat banii pe care îi aveam de luat după norme. Și din astea au luat ei tractoare, mașini, ca să aibă cu ce lucra. Ăștia de la asociația mare are fond și chiar dacă nu pot eu să dau, dă ei.

- Ne-am hotărât singuri unde ne trecem. Că ce să mă duc eu la ăia particulari, am zis să stau aicea, unde m-am învățat (n.n. „Libertatea”, fostul CAP). Ce-o face toată lumea care e cu noi aicea, om face și noi.

- Am rămas în asociație că aveam numai 2 pogoane. Ce să-l iei să-l mai muți, că de-abia râde lumea de noi.

- Eu am avut de luat pământ că am lucrat la CAP, că de la părinți n-am avut. Și l-am lăsat în asociația mare („Libertatea”), că la particulari era și mai rău. Ăștia ne mai îngăduie cu datul.

(Din discuția de grup cu săraci din Fulga de Jos)

Astfel, din perspectiva președintelui de asociație, înființarea societății a avut ca elemente cheie inițiativa susținută atât local (grupul de inițiativă) cât și regional (inginerul A.), încrederea lui în foștii colegi de muncă și faptul că oamenii din sat îl cunoșteau ca fost președinte de C.A.P. Din perspectiva celor care s-au înscris cu pământul în Societatea

„Libertatea”, celelalte două alternative - folosirea individuală a pământului sau înscrierea în cealaltă asociație - ar fi fost mai costisitoare, iar statutul de foști lucrători în C.A.P. devenea un avantaj numai prin apartenența la „Libertatea”. Pe de altă parte, au existat și motivații ne-raționale, de tip mimetic - „facem ce face lumea”, obișnuință - „unde m-am învățat” sau afectiv - „ne facem de râsul lumii”.

În Fulga de Sus dintr-o singură societate agricolă cu statut juridic înființată în 1991 („Flora”), s-au desprins, începând cu 1993, cele 11 asociații familiale existente la ora actuală. Motivul principal a fost nemulțumirea membrilor față de rezultatele obținute în asociație. După părerea celor intervievați, asociațiile familiale sunt constituite mai degrabă pe criterii de rudenie și vecinătate în raport cu șeful de asociație. În unele cazuri, oamenii se mută dintr-o asociație în alta, în căutarea unui șef de încredere.

„Oamenii nu prea au încredere unii în alții. Au ales asociația în care oamenii sunt mai de încredere, nu fură, sau în care fură cel mai puțin... E mai bine cu asociații, pentru că oamenii sunt bătrâni, pentru că se eliberează mai ușor titlurile de proprietate, pentru că în cazul ăsta Primăria nu mai are nici o răspundere.“

(Inginer camera agricolă, fost primar)

Se poate spune că asociațiile agricole din Fulga reprezintă și o formă de împărțire a responsabilității. Primăria, însărcinată cu eliberarea titlurilor de proprietate, are o sarcină mult mai ușoară decât în localitățile în care oamenii și-au luat pământul pe vechile amplasamente și în care numărul litigiilor este mare. Cei care sunt în vârstă sau nu au bani pentru plata lucrărilor agricole știu că pot lăsa pământul „în administrația asociației” sau în arendă, primind o parte dintre produsele obținute pe suprafața de pământ aflată în proprietate. În cazul lor, responsabilitatea este preluată de către asociație doar parțial. Cei care nu-și plătesc taxele pentru serviciile mecanizate primesc suprafața de cultură în zone defavorizate, mai puțin productive, astfel, sărăcia celor săraci se perpetuează de la un an la altul.

În constituirea și funcționarea asociațiilor agricole, încrederea și cooperarea nu reprezintă decât piese fragmentare, dispartate. Ceea ce este deficitar în aceste forme de asociere sunt tocmai suportul valoric - încrederea și cultura deschiderii. Inconsistența acestor elemente este reflectată nu numai în interacțiunile sociale de la nivel inter-individual (vezi și întraajutorarea oamenilor), dar și la nivel inter-instituțional. La Fulga nu există colaborare, fiecare reprezentant de instituție declarând că sintagma „nu ne deranjăm reciproc” caracterizează cel mai bine legăturile cu celelalte instituții. Primăria nu „colaborează” cu celelalte instituții decât în îndeplinirea sarcinilor administrative prescrite de funcția ei.

„Înainte era foarte multă cooperare. Că nu treceau două zile și ne întâlneam. Sau la Primărie, sau la C.A.P., sau la Comitetul de Partid. Atunci eram chemați la ordine. Acum nu te mai întreabă nimeni nimic.”

(*Primarul comunei Fulga*)

„Înainte” exista un nucleu local, reprezentat de către șefii principalelor instituții locale publice, a cărei coeziune era menținută prin mecanisme bazate pe interese și obligații prescrite de partid și de funcție, cooperarea era „impusă” prin „chemarea la ordine”. Acum, deși o parte dintre vechii reprezentanți ai instituțiilor se află tot în poziții cheie, legăturile dintre ei nu par a fi active. Puține sunt lucrurile despre care am aflat că le făc împreună - jocul de remi și câteva întâlniri înainte de alegerile electorale din 1996, pentru includerea de noi membri în organizațiile locale de partid și pentru propunerea de candidați la postul de primar. Nu am aflat despre nici o acțiune în care relațiile dintre ei să fi funcționat în beneficiul comunității.

Dezvoltarea unui mediu de încredere și toleranță în Fulga are premise slabe. Din punct de vedere cultural-istoric, nu există o tradiție a cooperării, ci doar acțiuni solitare.

Din perspectiva fondului valoric actual, termenii discursurilor celor intervievați și răspunsurile la întrebările directe din chestionar²⁸ sugerează mai degrabă păstrarea acestui deficit. În condițiile unei populații puțin diverse, puțin educate și izolate, formarea unei culturi a deschiderii are nevoie de o perioadă de timp ceva mai îndelungată.

Antreprenoriat

În comuna Fulga numărul celor care au investiții în sectorul privat și numărul locurilor de muncă asigurate sunt foarte mici. În domeniul agricol există 3 societăți agricole juridice și 15 asociații familiale, iar în domeniul neagricol, 5 societăți comerciale (în proprietatea cărora se află 16 magazine mixte) și 2 societăți cu activitate de producție (morărit și brutărie). Asociațiile agricole au fost înființate pe structura vechilor Cooperative de Producție, magazinele mixte au înlocuit și completat magazinele de stat existente până în 1990, unitățile de producție și servicii de morărit au continuat activitatea vechilor mori aflate în proprietatea statului. Activitățile economice private sunt practic o continuare a celor existente și înainte de 1989, neexistând nici un caz în care investiția să fie făcută într-un domeniu neexploatat până în acel moment în Fulga.

„Nu s-a înființat nimic altceva fiindcă nu s-a pomenit aici așa ceva. Oamenii nu au avut de la cine învăța și nici n-a fost cerință.”

(*Primarul comunei Fulga*)

„Cred că în satul ăsta sunt mulți care au bani mai mulți ca mine, dar le e frică să pornească o afacere. Le e frică de sărăcie. În afară de mine, mai e unul singur care are producție.”

(*Antreprenor, 37 de ani*)

„Și eu aveam după revoluție bani să deschid o societate, dar n-am avut curaj. Nu sunt făcut pentru afaceri, n-am talent.”

(*Viceprimar, 56 ani, fost șef de secție la S.M.A.*)

²⁸ Numai în categoriile de „români”, „săraci” și „noi veniți în localitate”, majoritatea celor chestionați au încredere (vezi Anexa, Tabel 14). Pentru alte grupuri etnice (tromi, evrei, maghiari, germani) și pentru străini, mai puțini de jumătate declară că au încredere.

„Cine-a trăit bine pe timpul lui Ceaușescu, ăla are și-acuma și merge înainte. Dacă a avut 100 de mii la revoluție, a investit în cârciumă, în tractor, și-acuma trăiește. Noi amărăți am fost atunci, amărăți suntem și-acuma.“

(Din discuția de grup cu săraci din Fulga de Jos)

În corelație cu izolarea comunei și capitalul uman scăzut, lipsa modelelor, lipsa cererii și lipsa specialiștilor sunt cele trei tipuri de explicații locale pentru ponderea redusă a sectorului privat în Fulga. Lipsa resurselor financiare și a aptitudinilor antreprenoriale sunt factorii care, după părerea localnicilor, explică la nivel individual luarea deciziei de a deveni sau nu antreprenor. Astfel, antreprenorii din Fulga sunt mai degrabă cazuri individuale și nu reprezentanții unui segment consistent al populației.

Antreprenori în agricultură: cazul societăților „Libertatea“ și „Flora“

Asociațiile agricole din Fulga nu au același nivel de dezvoltare și nici același statut al proprietății bunurilor. Societățile juridice au tractoarele și dependențele în proprietatea membrilor asociației. O parte dintre asociațiile familiale folosește tractoare aflate în proprietatea șefilor de asociație, iar cealaltă parte folosește serviciile proprietarilor individuali de tractoare din comună sau ale Partimec-ului. După suprafața pământului în folosință și numărul de tractoare aflate în proprietate, societățile juridice sunt cele mai dezvoltate. Societatea „Libertatea“, din Fulga de Jos, are o suprafață de 1450 ha teren arabil și un număr 9 tractoare, iar Societatea „Flora“, din Fulga de Sus, are o suprafață de 1.234 ha teren arabil și un număr de 4 tractoare. Asociațiile familiale au în medie 30 ha de pământ și unul, două sau nici un tractor. Relativ același este modul în care oamenii își lucrează pământul în asociații, fie juridice, fie familiale, dar prețurile plătite pentru lucrările agricole mecanizate și cantitatea de produse primite pe suprafața în proprietate sunt diferite.

„Utilajele Societății „Libertatea“ sunt ale oamenilor. Persoanele care s-au înscris în Societate s-au înscris și cu niște părți sociale - valoarea pământului în proprietate și a normelor lucrate în C.A.P. Acești bani nu sunt reali, dar se află în construcțiile pe care le avem... Diferența între „Libertatea“ și alte societăți, este că aici membrii asociației sunt proprietarii utilajelor. Prețurile, deci, diferă - acolo le hotărăște șeful de asociație, că e patron, iar aici noi, prin calcule... Având utilajele noastre, noi aplicăm o reducere de 25-30%.“

(Președintele Societății „Libertatea“)

Pentru fiecare asociație, există o listă cu toți posesorii de pământ, iar la începutul anului, se face o programare cu tipul de cultură și suprafața pe care omul dorește să o cultive. Omul stabilește ce și cât, asociația unde și cât costă. „Omul se programează cu ce vrea el, însă cultura o facem în tarla, nu dispersată. Cultura de pepeni, de exemplu, o avem în aceeași solă. Pe această bază se calculează necesarul de sămânță.“ Oamenii plătesc lucrările agricole executate în cadrul asociației. „Porumbul, floarea soarelui, pepenii, noi doar le însămânțăm și anunțăm o dată la care le dăm oamenilor parcelele cultivate, suprafața cu care s-au înscris. Și omul și-l muncește (îl sapă) și și-l culege. Produsele le ia în întregime acasă. Există și mașini pentru recoltare și omul poate să plătească... Dar majoritatea acum au cai și se duc cu caii să-și ia porumbul.“ Pentru culturile de cereale păioase, membrii asociației doar plătesc cheltuielile de întreținere a culturii, iar la sfârșitul perioadei de recoltare primesc o cotă parte din produsele obținute.

La ora actuală, Societatea „Libertatea“ (Fulga de Jos) este mai dezvoltată decât Societatea „Flora“ (Fulga de Sus). Ambele au avut același punct de pornire - cele două C.A.P.-uri din localitate și constituirea societăților pe baza părților sociale ale membrilor. Președinții celor două societăți sunt foști șefi în cadrul Cooperativelor de Producție. Dar orientările valorice ale reprezentanților celor două asociații (atitudinea față de risc și folosirea specialiștilor) creează istorii diferite.

După înființare, prima acțiune în cadrul societății „Libertatea“ a fost investiția în utilaje agricole. În 1992 conducerea asociației decide să ia credite în valoare de 12 milioane, la care se adaugă profitul din activitatea pe anul precedent și contribuții ale membrilor asociației. „...La ora actuală avem utilaje agricole cu care ne acoperim 70-80% din necesarul de lucrări mecanice. Suntem nevoiți să apelăm și la particularii din sat care au tractoare, cu contract de colaborare. Ne-ar mai trebui 8 - 10 combine ca să terminăm recolta în perioada optimă de 10 zile, dar ar fi bune și 4, 5. Se pune problema banilor... Acum nu mai e rentabil să iei credite, pentru că ar fi foarte dificil să înapoiem banii.“

Societatea „Flora“ a pierdut perioada favorabilă împrumuturilor la bancă și în primii trei ani de zile, asociația a înregistrat un regres. O parte din membrii se retrag din asociație, iar cealaltă parte hotărăsc schimbarea președintelui societății. Noul șef reușește să obțină rezultate mai bune, dar activitățile agricole devin din ce în ce mai puțin profitabile. Nu vrea să riște împrumutând bani la bancă, așa că amână cumpărarea de utilaje agricole. Are mai puține tractoare decât ar avea nevoie, dar așteaptă să strângă toți banii necesari din profitul obținut.

La „Libertatea“, în ultimii doi ani, pentru membrii care nu au bani să plătească lucrările mecanizate, pământul este „luat în administrația societății. Nu în arendă, ci în administrație. Din produsele realizate pe suprafața lui de pământ, îngrijită pe cheltuiala societății, proprietarul primește 30%... Anul acesta am avut 512 ha în acest regim. După mine, situația va lua proporții.“ *Nu e mai rentabil pentru oameni să nu facă nimic și să ia 30%?* „Nu e mai rentabil totdeauna. În anumite situații, da. În anii în care producțiile sunt mici, e mai rentabil. Când producția e mai mică e mai prost pentru cel care-și plătește lucrările.“

Șeful societății „Flora“ refuză să ia pământ în administrație sau în arendă - „pentru că nu rentează. Cei care nu au cu ce plăti mai sunt îngăduiți.“

Cum este văzută „Libertatea“ de către oamenii din sat? „Pentru că avem sistemul mai bun, pentru că suntem mai serioși, acum există 60-70 de cereri de mutare din societatea „1 Decembrie“ în „Libertatea“. Dar nu putem noi să primim, pentru că ei nu au părți sociale și nici n-am avea tractoare suficiente. Nu ne-am descurca așa bine și nici oamenii care sunt în asociație n-ar fi de acord. Dacă nu ai tractoare suficiente pentru suprafața de pământ pe care o ai, nu e rentabil...“

La ora actuală, majoritatea celor care au plecat de la „Flora“ vor să vină înapoi, dar fiindcă numărul de mașini agricole este mai mic decât ar fi necesar, aceste cereri deocamdată nu sunt satisfăcute.

Aveți angajați la Societatea „Libertatea“? Mai aveți nevoie? „Sunt eu, contabilă, ajutorul de contabilă, tractoriștii și mecanicii. Aș mai avea nevoie de un inginer agronom, dar nu știu de unde să-l iau. Sau să formeze pe cineva...“

Aveți angajați la Societatea „Flora“? Mai aveți nevoie? „Am tractoriștii. În rest, nu mai am nevoie. Mă ajut cu familia.“

Este dificil de spus dacă orientarea spre evitarea riscului și spre rezolvarea problemelor asociației în familie (caracteristice șefului de societate din Fulga de Sus) reprezintă o strategie neadecvată în condițiile actuale. Împrumuturile la bancă sunt considerate ca iraționale de către majoritatea investitorilor, iar locurile de muncă pentru membrii familiei sunt dificil de găsit în altă parte. Astfel, orientările diferite ale celor doi reprezentanți ai societăților agricole juridice sunt mai degrabă influențate de definițiile de context și a situației materiale a propriei gospodării.

Președinții ambelor societăți sunt de părere că asociațiile familiale nu reprezintă o concurență serioasă, deoarece nu au dotarea corespunzătoare cu utilaje agricole, în plus, mare parte dintre șefii asociațiilor familiale sunt pensionari, proveniți din alte domenii decât agricultura. Pe de altă parte, o mărire a suprafeței de pământ administrată de fiecare dintre cele două societăți nu reprezintă o modalitate de dezvoltare, în acest sens, asoci-

ațiile familiale participând la realizarea unui echilibru.

Problemele cu care se confruntă cele două asociații sunt comune oricărui antreprenor în agricultură. O parte dintre culturi au devenit nerentabile, în special datorită lipsei unei piețe de desfacere și a prețurilor foarte mici pentru produsele agricole. Deși până acum tot pământul a fost lucrat, inclusiv al celor săraci, pentru anii viitori estimările sunt pesimiste, în condițiile în care evoluția economiei și legislației românești nu pare a fi deloc una bună. Astfel, chiar în condițiile în care pământul nu mai este fărâmițat ci se află în asociații, există unelte agricole și specialiști, tipul de cultură este schimbat în funcție de productivitate dar și de cererea de pe piață, rentabilitatea fermelor agricole rămâne sub semnul întrebării.

Antreprenori în comerț: magazinul mixt „Tiba SRL“

Tiba SRL este unul dintre cele 8 magazine mixte din satul Fulga de Jos. Principalul rol este cel de bar, dar în incinta magazinului poți găsi și produse alimentare. Patronul, în vârstă de 36 de ani, provine dintr-o familie cu 5 copii din Fulga de Sus. „Părinții nu prea au avut posibilitatea să mă dea la școală.“ Până în 1990 a lucrat ca strungar în Ploiești. În timpul liber dădea filme video - „în '88 - '89, într-o sâmbătă și duminică în care dădeam video câștigam cât un salariu pe o lună“. O perioadă de timp, a reparat casetofone și radiouri, într-o altă perioadă de timp a organizat discotecă în sat. Întotdeauna a făcut câte ceva pentru a câștiga un ban în plus. „Dacă era treabă de bani, făceam.“ Din 1990 până în 1997, lucrează ca electronist la „Semafoare“ în Ploiești. Patronul de la „Semafoare“ avea deschis un magazin și i-a propus să devină asociat, dar, după ce afacerea a început să meargă, a fost dat la o parte. La „Semafoare“ a mai lucrat în continuare, până când cineva i-a spus patronului lui că îl fură atunci când face aprovizionarea. Astfel, pleacă de la „Semafoare“ în 1997 și se angajează la firma competitoră, la care lucrează și acum. Firma din Fulga de Jos, al cărei proprietar este, a

deschis-o acum 1 an, în asociere cu un prieten din localitate, pe care l-a cunoscut în perioada în care dădea discotecă în sat. Fiecare partener a contribuit cu câte 11 milioane. Au subînchiriat spațiul în care este acum magazinul, au plătit toate taxele și „treaba a început să meargă“. Au deschis și un al doilea magazin, tot în sat, dar în altă zonă. În momentul de față, se va separa de prietenul lui și fiecare va rămâne cu câte un magazin. „Ne vom împărți marfa frățeste și fiecare va merge pe drumul lui“. Decizia de separare a fost luată de celălalt partener - „cât timp mai suntem prieteni, ca să nu ne certăm pe urmă... Eu am avut încredere și în primul asociat și în cel de acum. Totuși, eu cred că-mi va fi mult mai bine când voi fi singur.“

Deși la început soția nu a vrut să lucreze ca vânzătoare, acum nu mai vrea să renunțe. Și cealaltă gestionară de la magazin face parte tot din familie - este sora lui. „Ca să pot să am încredere.“ În total sunt trei angajați în firmă: soția, sora și gestionarul de la celălalt magazin (cunoștință a asociatului). „De celălalt nu sunt însă mulțumit, că treaba nu merge la fel de bine.“ Pentru aprovizionare are un șofer (cunoștință a asociatului) și o mașină Dacia cu care zilnic aduce marfa de la Ploiești. Pentru contabilitate îi ajută tot o cunoștință a asociatului. A avut și o cunoștință jurist, dar cum a fost o experiență nefericită, acum apelează doar la notariat.

Pentru anul următor se gândește să păstreze magazinul și să se mai extindă „Dar îmi dau seama că pentru asta am nevoie de pile și relații“. Vrea să preia o parte din activitatea societății din Ploiești la care este acum angajat. Are deja o promisiune, dar crede că mai are nevoie de o recomandare. Serviciul și-l va păstra în continuare, atâta timp cât patronul lui „nu zice nimic“.

De ce ați deschis un butic?

„Păi altceva nu aveam ce să fac. Nu văd ce altceva ar merge în Fulga.“

Dar o unitate de mică producție?

„Nu cred ca ar merge. A avut cineva o brutărie și nu a mers pentru că sunt multe brutării în localitățile din jurul comunei. Trebuie să mai dispui și de bani, iar de credite nici nu poate fi vorba. Eu nu m-am

împrumutat niciodată la bancă și nici nu o să mă împrumut vreodată. Nu am încredere.“

De la altcineva, rude, prieteni, v-ați împrumutat?

„De la prieteni, nu de la rude, pentru că mai repede faci treabă cu un străin. Mai repede găsești înțelegere la un om străin, care te cunoaște de om serios... Iar eu nu mă duc la oricine să cer, doar la cei care au și știu că mi-ar da“

Ce faceți cu banii câștigați?

„Îi schimb în valută.“

Pentru ce?

„Ca să mă extind. Dacă se ivește ceva, să pot investi imediat.“

Ați sponsorizat ceva în comună?

„Nu. Și nici nu mă gândesc să o fac.“

De ce?

„Pentru că pe mine nu m-a ajutat nimeni. Doar dacă nu aș avea ce să fac cu banii.“

Prieteni aveți?

„Doar la serviciu. Dintre localnici, nu.“

Pentru patronul magazinului „Tiba SRL“, experiența personală a avut un rol hotărâtor în învățarea câtorva principii: 1) trebuie să faci mereu câte ceva pentru a avea bani și trebuie să ai bani, ca să fii pregătit când se ivește o oportunitate; 2) nu poți avea încredere decât în subalternii rude sau cunoștințe personale și nu te poți împrumuta decât de la străinii cu o situație materială bună, care te cunosc de om serios; 3) dacă tu nu ai fost ajutat, nu trebuie să ajuți pe altul. Astfel, pentru acest patron, succesul în afaceri este determinat de muncă și perseverență, dar și de funcționarea relațiilor utile. Nici întrajutorarea și încrederea, dar nici inovația, nu trebuie să facă parte neapărat din rețetă.

Antreprenori în producție: Moara din Fulga de Jos

Moara din Fulga de Jos este una dintre cele trei mori aflate în proprietatea unei familii din Fulga. El are 37, iar ea 36 de ani, el a terminat un liceu de mecanică, iar ea, filologia. După liceu, el s-a angajat la panificație în

Ploiești, găsimu-și serviciul cu ajutorul tatălui socru, morar în Fulga de Jos. Pentru că părinții lor nu aveau alți copii mai aproape, au avut un fel de înțelegere în momentul în care s-au căsătorit - să încerce să fie cât mai aproape de Fulga. Au stat la Ploiești o perioadă, timp în care ea a făcut naveta în Fulga, unde era suplinitoare. Când s-a ivit posibilitatea unui loc de muncă pentru el la moara din Fulga, unde era angajat tata socru, și-au făcut casă (în 1990) și s-au mutat aici. După ce tata socru se pensionează pe caz de boala, el preia afacerea și, în 1992, reface moara țărănească din Fulga (prima moară). Între 1995 și 1996 a refăcut și moara din spatele casei (a doua moară) și a cumpărat utilajele necesare. În 1996, participă la licitație și cumpără moara din Drăgănești (a treia moară). Pentru aceste investiții o parte din bani au provenit din banii economisiți din salariile de dinainte de '90, investiți în mașini cumpărate și apoi vândute cu profit. Cu o altă parte din bani a fost ajutat de către tata socru. Afacerea cu moara a mers bine o perioadă de timp, după care lucrurile s-au schimbat. Pe de-o parte au apărut și alte noi mori, pe de altă parte, produsele finite se vând foarte ieftin. În zonă este principalul furnizor de astfel de servicii, clienții pe care i-a pierdut prin apariția concurenței sunt din zone mai îndepărtate. A fost nevoit să apeleze la serviciul de comercializare a produselor, pentru că altfel n-ar fi avut nici o șansă să-și plătească impozitele. Achiziționează grâu, îl transformă în făină și tărâțe, pe care le vinde. „Dar piața e prea aglomerată, plățile nu se fac la timp. ...Ca să nu stai degeaba, trebuie să subțiezi prețul la serviciul de morărit pentru cetățeni.“

În perioada 1992-1996, încearcă să investească și în altceva decât în moară. Își deschide un bar restaurant, dar este furat de către angajatul său și îl închide. Își face o mică brutărie și încearcă să vândă în sat pâinea. „Brutăria nu a mers. Câștigi mai bine dacă iei pâinea și doar o comercializezi. Așa că în ultima vreme am făcut doar simigerie, în perioada sărbătorilor.“ Magazinul pe care și-l deschide merge încă de la început. „Într-un timp foarte scurt am putut să îmi iau mașină. Dar lucrăm zi și noapte. Am renunțat pentru că erau prea multe hârtii și prea multe taxe. Și

mai am și acum câteva milioane de strâns prin sat de la datul pe datorie....“

Nu se ocupă de agricultură pentru că nu are pământ. I-ar fi convenit să aibă pământul lui și să utilizeze producția proprie de grâu pentru morărit, „dar la Fulga nu s-a vândut pământ. În plus, mai este și problema utilajelor agricole, pentru că dacă stai după celălalt să-ți are... ar fi și mai mult de muncă... Dar dacă aş avea pământul meu, ar merge, pentru că prețul grâului e totuși mare. Mie mi-ar conveni să dau 2000 de lei pe grâu dacă aş lua eu 4000 pe făină.“

Pentru viitor, i-ar plăcea să-și facă o fermă de animale - 10 vaci de lapte - și să comercializeze laptele. A fost înscris să ia și o presă de ulei, dar din cauza prețului mare a trebuit să renunțe. S-a mai gândit să-și facă o sifonerie, dar tot așa, nu are banii ca să-i dea drumul. Nu a luat credit la bancă. „Pentru că aş avea nevoie de mulți bani și, la dobânzile care există, nu poți să faci față. Mai aștept și ajutor de la statul ăsta, dar nu știu când...poate cu I.M.M.-urile astea...“

Pentru o parte din muncă a angajat rude. La moara de la Drăgănești lucrează cu finul lui, care este salariat și pe care poate să-l considere chiar acționar. „El stă tot timpul acolo, eu m-am ocupat numai de investiții“. Mai are încă două angajate acolo, care nu-i sunt nici rude, nici cunoștințe. Aici lucrează cu mama soacră și cu un nepot, iar la moara țărănească, cu tatăl lui și un cumnat. Pentru simigerie a angajat câteva fete localnice, „sărace, cumiști și curate, care sunt respectuoase și înțeleg că le ajută“. Nici acestea nu-i sunt rude și nici cunoștințe.

Activitățile în care a investit proprietarul de mori au obiective pe termen lung, discursul și comportamentul fiind centrate pe dezvoltare și căutare de afaceri rentabile la o scară mai largă. În cazul proprietarului de magazin, accentul cădea pe achiziția de bani, pe acumulare. Tipurile diferite de alegeri în cele două cazuri pot fi explicate, parțial, prin accesul diferențiat la un capital de început. Proprietarul morii a primit sprijin financiar și în muncă din partea rudelor, în timp ce proprietarul barului a trebuit să se descurce prin propriile forțe, muncind și construind relații

cu colegii și străinii. Experiențele diferite se reflectă în principii diferite cu privire la încredere și întrajutorare, condiționând acțiunile ulterioare. Patronul de magazin nu are încredere în angajații care nu-i sunt rude apropiate și refuză ideea de a ajuta și pe alții. Patronul morilor are încredere atât în rude cât și în ceilalți salariați selectați cu toată atenția. Mai mult, este singurul caz din Fulga despre care am auzit că a sponsorizat serbările și cadourile de Crăciun ale copiilor din comună.

Ceea ce este comun celor doi întreprinzători este diversificarea activităților, implicarea într-un singur domeniu, nereușind să asigure succesul sau garanția dezvoltării. Posibilitatea de a imagina noi afaceri rentabile este micșorată de lipsa resurselor financiare necesare investițiilor dar și de nivelul scăzut al cererii populației comunei. Astfel, comun antreprenorilor din Fulga este și discursul prea puțin optimist în ceea ce privește viitorul.

Concluzii

Cele două sate ale comunei Fulga sunt comunități tradiționale, cu norme relativ puternice, centrate pe similitudine și nu pe diferențiere. Plaja de comportamente acceptate și modele dezirabile este foarte îngustă. Oamenii din Fulga au casele la fel, au porțile la fel, au același mod de a-și petrece timpul. Există doar câteva tipuri de locuri de muncă și diviziunea socială a muncii pare să-și piardă o parte din înțeles. Orientați spre autarhie și caracterizați de deficit de resurse umane, materiale și spirituale, locuitorii comunei își investesc eforturile pentru a-și salva și proteja propriile gospodării. Oamenii nu investesc încredere și timp în relațiile cu ceilalți, le este teamă că sunt înșelați și furtați, le este teamă că-și pierde timpul. Ceea ce dau ei pare întotdeauna mai mult decât ceea ce primesc. Astfel, acțiunile colective și formele de asociere care apar sunt mai degrabă motivate economic și situațional, decât bazate pe o cultură a deschiderii și încrederii, orientările valorice ale populației sunt mai degrabă de tipul prezervării normei comunitare, decât de tipul acceptării de idei noi sau oameni noi.

Orientarea spre antreprenoriat are mai puțină legătură cu istoria economică a locali-

tății și mai mult cu istoria personală a fiecărui antreprenor, factori determinanți fiind accesul la resurse financiare, relațiile și orientările valorice individuale. Mai supuși riscului de antreprenariat sunt foștii șefi în C.A.P.-uri, pensionarii care au lucrat în mediul urban sau tinerii care au absolvit liceul și au lucrat în mediul urban, dar numai un număr foarte mic au realizat investiții efective. Afacerile economice private din Fulga nu sunt foarte rentabile, în majoritatea cazurilor fiind vorba de supraviețuirea firmelor, de orientarea pe termen scurt și achiziția de bani și nu de dezvoltarea lor.

Cele două sate ale comunei, aflate foarte aproape unul de celălalt, cu o istorie comună (administrativă și economică) și relativ departe de influențele unor modele exterioare, nu sunt sistematic diferite unul față de celălalt.

Pentru fiecare dintre ele, diminuarea capitalului uman este principala caracteristică defavorabilă dezvoltării. Capitalul social deficitar și slaba orientare spre antreprenariat completează imaginea de comună care nu are resurse să se dezvolte. Singurele șanse de păstrare a nivelului de dezvoltare ale unui astfel de sat s-ar lega mai degrabă de o politică de revigorare a satelor sau de acțiuni private motivate mai degrabă afectiv. O acțiune de suport din exterior nu ar reprezenta o investiție profitabilă. *Cum va fi Fulga peste câțiva ani?* „Populația e bătrână, au început să apară case nelocuite, tinerii cu școală au plecat din sat... Mai rău, cum să fie?“ Existența copiilor și a câtorva inițiative private nu reușește să îndepărteze imaginea de sat care se prăbușește sub greutatea propriei bătrâneți și singurătăți.

ANEXĂ

Tabel 1. Structura și dinamica populației – comuna Fulga, 1999

	Anul	Satul Fulga de Jos		Satul Fulga de Sus		Comună	
		Persoane	Gospodării	Persoane	Gospodării	Persoane	Gospodării
Total	1989**	1555	660	2500	795	4055	1455
	1992*	1579	675	2498	800	4077	1475
	1998**	1750	675	2245	830	3995	1505
din care rromi	1989**	144	29	0	0	144	29
	1992*	6	1	0	0	6	1
	1998**	153	38	0	0	153	38

Sursa: Primărie

* Datele din 1992 sunt cele înregistrate la Recensământ. Cei 6 rromi auto-identificați au venit în localitate în anii 1969-1970. Făceau ceaune de aluminiu și vorbeau țigănește. Bătrânii au decedat sau au plecat și au rămas doar copiii lor, care nu mai știu să vorbească țigănește și care s-au „amestecat“ cu ceilalți locuitori ai satului (români sau persoane heteroidentificate ca „țigani mai vechi, românizați“).

** Datele din 1989 și 1998 sunt estimări ale reprezentanților Primăriei. Cei 153 de rromi sunt considerați „țigani românizați“ și sunt mixturi cu românii.

Tabel 2. Locuire – comuna Fulga, 1999

	Anul	Fulga de Jos	Fulga de Sus	Comună
Total case	1999	605	809	1414
Case cu apă la robinet, în sistem propriu (estimări)	1999	18	9	27
Case cu baie și WC	1999	30	9	39
Case cu gaz metan	1999	0	0	0
Case fără electricitate	1999	0	0	0
Autorizații pentru case noi	1992-1998	19	25	44
Case vândute	1990-1998	66	61	127
Autorizații pentru renovarea caselor	1992-1998	24	38	62

Sursa: Primărie

Notă: După estimările angajaților Primăriei, 5-10% din totalul caselor sunt din chirpici. Proprietarii sunt români mai în vârstă și fără posibilități materiale.

Tabel 3. Telecomunicații – comuna Fulga, 1999

	Fulga de Jos	Fulga de Sus	Comună
Abonamente telefon	105	6	111
Abonamente TV	505	352	857
Abonamente presă	80	50	130

Sursa: Oficiul PTTR, Fulga de Jos

Tabel 4. Drumuri și distanțe

	Fulga de Jos	Fulga de Sus	Comună
Lungimea totală a drumurilor interioare (km)	9,2	10,3	19,5
din care			
asfaltate	4,0	6,8	2,8
pietruite	3,5	9,0	5,5
de pământ	1,7	3,7	2,0
Drumul de legătură cu cel mai apropiat oraș este	asfaltat	asfaltat	asfaltat
Distanța până la satul centru de comună (km)		3	
Distanța până la cel mai apropiat oraș (km)	15	12	15

Sursa: Primărie

Tipuri de drumuri:

Drumuri asfaltate – cel care trece prin centrul satelor (DJ 101 E - Bărăitaru – Mizil)

Drumuri pietruite – cele care pleacă din străzile principale, asfaltate, ale satului

Drumuri de pământ – marginile străzilor și capetele ulițelor de sat

Orașele cele mai apropiate sunt: Mizil (12km), Ploiești (45km), Urziceni (30/35 km), Buzău (40 km)

Cursele de autobuz. Înainte de 1989 existau curse prin convenție, care asigurau transportul salariaților pentru toate cele trei schimburi de lucru la întreprinderile din Ploiești (în principal) și din Mizil. Acum mai există doar patru curse care trec prin Fulga.

Tabel 5. Consilieri și aparatul executiv – Primărie Fulga, 1999

	Satul	Apartenența politică	Locul de muncă
Primar	Fulga de Jos	PDAR (actual PNR)	Primărie
Viceprimar		PDSR	Primărie
Secretar		-	Primărie
Consilieri			
1*	Fulga de Jos	PD	Funcționară la Cooperativa de Credit
2		PD	Pensionar, președinte de asociație agricolă familială
3		PL93	Pensionar, lucrează ca mecanic la o societate agricolă juridică
4		APR	Fost macaragiu, președinte de societate agricolă juridică
5		PDAR (actual PNR)	Președintele societății agricole "Libertatea"
6		-	Pensionar, fost lucrător în agricultură
7	Fulga de Sus	PD	Inginer la camera agricolă, primar al comunei în perioada 1992-1996
8		PSM	Salariat în afara comunei
9		PUNR	Președinte de asociație agricolă familială
10		PDAR (actual PNR)	Președinte de asociație agricolă familială
11		PSM	Salariat în afara comunei
12		PDSR	Medic veterinar
13		-	Învățător la școala din Fulga de Sus

Sursa: Primărie

* Este singura femeie consilier

Tabel 6. Participare școlară și cadre didactice – comuna Fulga

		Fulga de Jos	Fulga de Sus
Școli			
Număr de clase în cele două școli, 1999		4 clase I-IV 4 clase V-VIII	5 clase I-IV 4 clase V-VIII
Număr elevi, clasele I-IV, 1999	168	73	95
Număr elevi, clasele V-VIII, 1999	144	61	83
Număr învățători, 1998-1999	9	4	5
Număr profesori, 1998-1999*	12	2+8	2+8
Număr suplinitori, 1998-1999*	7	1+6	6
Număr navetiști, 1998-1999*	7	2+4	1+4
Număr elevi admiși la liceu în 1998	17 din 29	5 din 15	12 din 14
Abandon școlar, 1998	0	0	0
Elevi repenți I-VIII, 1998	0	0	0
Număr de burse sociale în 1997-1998	4	2	2
Număr de burse sociale în 1998-1999	78	34	44
Grădinițe			
Număr copii înscriși la grădiniță (estimare)	100	40	60
Număr educatoare	5	2	3

Sursa: Școala din Fulga de Jos

*În cele două sate predau 12 profesori, dintre care 8 predau la ambele școli. 7 profesori sunt suplinitori, dintre care 6 predau în ambele școli. 7 profesori sunt navetiști, dintre care 4 predau la ambele școli.

Tabel 7. Suprafața agricolă aflată în proprietate și modul de utilizare – comuna Fulga, 1998

Categorii de teren	Total localitate	Gospodării din localitate	Persoane cu domiciliul în alte localități	Persoane juridice
Teren arabil aflat în proprietate	6295	4138	1876	281
Teren agricol total aflat în proprietate	6651	4244	1988	419
Suprafața agricolă dată	4828	3903	915	10
- în arendă	550	0	550	0
- în parte	0	0	0	0
- la societăți agricole juridice	2754	2509	235	10
- la IAS	130	0	130	0
- în asociații familiale	1394	1394	0	0
Suprafață agricolă utilizată	6651	1735	1073	3843

Sursa: Primărie - Registrul Agricol

Tabel 8. Distribuția mașinilor agricole – comuna Fulga, 1999

	Gospodării ale populației		Societăți agricole juridice		Asociații familiale		PARTIMEC
	Comună	Fulga de Jos	Comună	Fulga de Jos	Comună	Fulga de Jos	
Tractoare	22	13	13	9	19	6	20
Pluguri	11	8	13	6	19	6	14
Combine	0	0	0	0	0	0	6

Sursa: Primărie, Camera Agricolă

*Notă: Statutul mașinilor agricole cu care se lucrează pământul din asociații nu este același - în societățile cu personalitate juridică, mașinile agricole sunt proprietatea tuturor membrilor asociației, iar în asociațiile familiale, ele sunt în proprietatea personală a șefilor de asociație.

Tabel 9. Societăți comerciale de mică industrie și comerț – comuna Fulga, 1999

Tipul de societate	Fulga de Jos	Fulga de Sus	Total comună
Magazine mixte*	8	8	16
Prestări servicii**	3	3	6
Autorizații pentru tâmplărie***	0	4	4

Sursa: Primărie

*Magazinele mixte au profil alimentar, nealimentar și bar. Există un singur bar (disco-bar), în Fulga de Jos, care are profil unic.

**Firmele prestatoare de servicii includ: 2 unități autoservice, 3 mori, 1 presă de ulei

***Există și zugrăvi în Fulga, dar nu sunt autorizați.

Tabel 10. Structura populației în funcție de categoria socio-economică – comuna Fulga, 1992

Categoria socio-economică	Număr de persoane	Ponderea în total populație
Patron sau întreprinzător particular	0	0%
Țăran individual	60	1,5%
Meseriaș sau comerciant particular	18	0,4%
Liber profesionist	0	0%
Intelectual salariat	65	1,6%
Funcționar sau alt salariat din comerț și servicii	60	1,5%
Muncitor salariat	949	23,3%
Țăran membru al unei asociații agricole	486	11,9%
Meseriaș sau alt cooperador	40	1,0%
Altă categorie de persoană activă	105	2,6%
Pensionar	1187	29,1%
Altă persoană inactivă	1107	27,2%
Total	4077	100,0%

Sursa: Recensământul Populației României

Tabel 11. Distribuția autoturismelor și căruțelor pe sate - comuna Fulga, 1999

	Total comună	Fulga de Jos	Fulga de Sus
Număr autoturisme	213	112	101
Număr căruțe	345	145	200

Sursa: Primărie

Notă: Un singur rom are mașină. Toate căruțele sunt ale românilor.

Tabel 12. Surse de venit – comuna Fulga

	Fulga de Jos	Fulga de Sus	Total comună
Populația de vârstă activă			
Șomeri	107	130	237
Gospodării cu șomeri	107	130	237
Persoane casnice	116	218	334
Persoane salariate	112	141	251
Persoane cu certificat de producător	350	450	800
Familii pentru care au fost aprobate dosarele de ajutor social*	41	21	62
Familii care primesc ajutor social*	0	0	0

Continuare Tabel 12

Tinerii (18-25 de ani)			
Număr tineri	105	140	245
Salariați	19	27	46
Șomeri	24	37	61
Casnici	31	43	74
Populația de 60 de ani și peste**			
Pensionari stat	401	528	929
Pensionari CAP**	515	620	1135
Persoane singure	57	82	139

Sursa: Primărie

*Ajutorul social nu s-a mai dat din noiembrie 1997, din lipsă de fonduri. În 1998 au fost acordate ajutoare excepționale - 20 ajutoare de urgență pentru copiii orfani, familiile cu mulți copii, bolnavii lipsiți de posibilități. S-au acordat și 16 indemnizații de naștere

**O parte dintre pensionarii CAP au vârsta mai mică de 60 de ani.

Tabel 13. „Cui ați cere în primul rând ajutor pentru...”

	Cui ați cere ajutor			Sunt rude	Unde locuiște		Are o situație materială...	
	Aș avea cui să cer	N-aș avea cui să cer	Nimănui		în același sat	în mediul urban	mai bună	la fel
Fulga de Sus								
Munci agricole	22%	25%	50%	22%	14%	8%	11%	11%
Gospodărie	22%	22%	53%	22%	11%	11%	8%	14%
Împrumut de bani	28%	42%	28%	22%	20%	8%	14%	-
Găsirea unui loc de muncă	1 caz	50%	31%					
Fulga de Jos								
Munci agricole	46%	26%	26%	25%	28%	13%	10%	26%
Gospodărie	38%	15%	46%	32%	28%	10%	10%	26%
Împrumut de bani	41%	33%	26%	30%	28%	13%	21%	15%
Găsirea unui loc de muncă	2 cazuri	49%	23%					

Sursa: Date din anchetă

Tabel 14. „Câtă încredere aveți în următoarele grupuri de oameni...”

	Români	Maghiari	Germani	Rromi	Evrei	Noii veniți în sat	Săraci	Străini
Fulga de Sus	83%	46%	56%	31%	49%	81%	91%	22%
Fulga de Jos	81%	13%	17%	12%	14%	50%	74%	17%

Sursa: Date din anchetă